

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Tajemnica bankowa – konstrukcja, przesłanki,
procedura ochrony i zwolnienia
– ujęcie komparatystyczne

adw. Anna Hornowska

Prawo karne i kryminologia

Warszawa 2019

Spis treści

I. Tajemnica bankowa w RP	5
1. Aksjologia i podstawy prawne	5
2. Definicja tajemnicy bankowej	6
3. Podmioty zobowiązane do zachowania tajemnicy bankowej	11
4. Wyłączenia	14
4.1. Obowiązek przykazywania informacji <i>ex lege</i>	17
4.2. Obowiązek ujawnienia informacji na żądanie uprawnionych podmiotów	23
5. Przepisy sankcyjne	30
5.1. Sankcje za naruszenie tajemnicy bankowej	30
5.2. Sankcje za nieprzekazanie informacji, podanie nieprawdziwych informacji oraz zatajenie prawdziwych danych	32
5.3. Odpowiedzialność cywilnoprawna	34
6. Regulacje międzynarodowe wyłączające tajemnicę bankową w prawodawstwie RP	36
II. Tajemnica bankowa w wybranych krajach w Europie	41
1. Tajemnica bankowa w prawodawstwie Wielkiej Brytanii	41
2. Tajemnica bankowa w prawodawstwie Włoch	46
Bibliografia	49

I. Tajemnica bankowa w RP

1. Aksjologia i podstawy prawne

Tajemnicę bankową należy sklasyfikować jako rodzaj szczególnego rodzaju tajemnicy, tj. tajemnicy zawodowej. U jej podstaw leży

potrzeba zaufania w relacji stron czynności bankowych. W toku działań podejmowanych dla dokonania czynności bankowych bank uzyskuje szereg informacji dotyczących różnych także poufnych (np. stan zdrowia, dochody) aspektów życia strony. Istota stosunków bankowych wymaga, więc wzajemnej lojalności i zaufania. Jest uniwersalną instytucją, charakteryzującą prawie wszystkie regulacje prawa bankowego¹.

Początki tajemnicy bankowej sięgają Kodeksu Hammurabiego, zaś wśród kodyfikacji europejskich tajemnica bankowa po raz pierwszy została zdefiniowana w 1934 r., w Szwajcarii². Pierwsza polska regulacja dotycząca obowiązku zachowania w poufności określonych danych w tej dziedzinie została zawarta w załączniku do Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 czerwca 1924 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności i na jej mocy Poczta Kasa Oszczędnościowa została zobowiązana do dochowania bezwzględnej tajemnicy co do posiadanych kont i depozytów oraz ich wysokości³.

Źródłem obowiązku zachowania w poufności danych pozyskanych w związku z prowadzoną działalnością bankową należy upatrywać w regulacjach konstytucyjnych w zakresie wolności i praw osobistych, tj. art. 47 i 51 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴ (dalej: Konstytucja RP). Przepis art. 47 Konstytucji RP ustanawia prawo do ochrony prywatności i zgodnie z nim każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Przepis art. 51 Konstytucji RP ustanawia prawo do ochrony danych osobowych i zgodnie z tym przepisem nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji

---

¹ M. Frysztak, [w:] A. Nowak-Far (red.), *Finanse publiczne i prawo finansowe*, Warszawa 2017, s. 215.

² A. Żygadło, *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, LEX.

³ A. Czarnecka, *Charakter prawny i istota tajemnicy bankowej*, „Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ” 2016/3, s. 44.

⁴ Ustawa zasadnicza z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.

o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym, zaś każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.

Podstawowa regulacja w zakresie obowiązku zachowania w tajemnicy wszelkich danych i informacji pozyskanych w związku z wykonywaniem czynności bankowych została uregulowana w art. 104 i n. ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe⁵ (dalej: Prawo bankowe).

2. Definicja tajemnicy bankowej

Przedmiotowy, podmiotowy oraz temporalny zakres tajemnicy bankowej został przez ustawodawcę określony w art. 104 Prawa bankowego, zgodnie z którym bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, są obowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje. Przedmiotowy przepis wyznacza podmiotowe granice obowiązku przestrzegania tajemnicy bankowej, wskazując podmioty obowiązane do zachowania w tajemnicy określonych informacji, a ponadto stanowi quasi-definicję legalną pojęcia „tajemnica bankowa”.

Zgodnie z orzecznictwem

zakres informacji objętych tajemnicą bankową należy interpretować szeroko, a więc również w odniesieniu do takich kwestii jak wykaz historii operacji finansowych dokonanych na wskazanych rachunkach bankowych, czy też dokumentacji związanej z ich założeniem i prowadzeniem. Obszar objęty tajemnicą bankową dotyczy danych wrażliwych, o newralgicznym znaczeniu dla zagadnienia ochrony podstawowych praw obywatelskich, jednakże obowiązek ochrony społeczeństwa przed działaniami naruszającymi porządek prawny także ma fundamentalne znaczenie i nie może zostać poświęcony w sytuacji niewątpliwej kolizji z gwarantowanymi konstytucyjnie normami dotyczącymi ochrony danych personalnych obywateli. Pamiętać należy, że cele postępowania karnego określone w art. 2 § 1 k.p.k., w tym związane z ochroną interesu prawnego pokrzywdzonego, są również odzwierciedleniem norm chronionych konstytucyjnie (art. 45 Konstytucji RP) oraz implementowanych do polskiego porządku prawnego postanowień Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – w jej art. 6 ust. 1 (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 587 ze zm.)⁶.

Ustawodawca w art. 104 Prawa bankowego wskazał, że tajemnica bankowa obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej. Ustawa Prawo bankowe nie zawiera w katalogu definicji legalnych pojęcia „czynności bankowej”. W świetle powyższego, jak również mając na względzie, że inne akty powszechnie obowiązującego prawa także nie zawierają definicji

⁵ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2187 ze zm.

⁶ Sąd Apelacyjny w Łodzi, Postanowienie z dnia 8 lutego 2017 r., II AKz 45/17, LEX.

legalnej tego pojęcia, przyjąć należy, że w obrocie prawnym nie istnieje definicja legalna pojęcia „czynności bankowych”. Porządkowo wskazać należy, że w doktrynie pojawiają się tezy odmienne⁷.

Katalog czynności bankowych zawarty został w art. 5 Prawa bankowego, który stanowi wyliczenie czynności bankowych. Zgodnie ze stanowiskiem doktryny prawa bankowego należy wyróżnić czynności bankowe *sensu stricto* oraz *sensu largo*⁸.

Czynnościami bankowymi *sensu stricto* są te, których wykonywanie jest zastrzeżone wyłącznie na rzecz banków. Porządkowo wskazać należy, że według art. 2 Prawa bankowego, bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami ustaw, działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym. O czynnościach bankowych *sensu stricto* stanowi art. 5 ust. 1 Prawa bankowego, według którego czynnościami bankowymi są:

1. przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów;
2. prowadzenie innych rachunków bankowych;
3. udzielanie kredytów;
4. udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw;
5. emitowanie bankowych papierów wartościowych;
6. przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych;
7. wykonywanie innych czynności przewidzianych wyłącznie dla banku w odrębnych ustawach.

Inne czynności bankowe, których wykonywanie zastrzeżone jest wyłącznie na rzecz banku, to m.in. emitowanie listów zastawnych czy też prowadzenie w ramach kasy mieszkaniowej imiennych rachunków oszczędnościowo-kredytowych⁹.

Czynnościami bankowymi *sensu largo* są te, które mogą być wykonywane przez podmioty gospodarcze działające na rynku, w tym również przez banki, a jeżeli wykonywane są one przez banki, wówczas należy określać je mianem czynności bankowych. Katalog czynności bankowych *sensu largo* został wskazany w art. 5 ust. 2 Prawa bankowego, zgodnie z którym czynnościami bankowymi są również następujące czynności, o ile są one wykonywane przez banki:

1. udzielanie pożyczek pieniężnych;
2. operacje czekowe i wekslowe oraz operacje, których przedmiotem są warrandy;
3. świadczenie usług płatniczych oraz wydawanie pieniądza elektronicznego;
4. terminowe operacje finansowe;

⁷ J. Majewski, *Glosa do uchwał SN z 20 lipca 1999 r., III CZP 14/99 oraz III CZP 15/99*.

⁸ M. Fryształ, [w:] A. Nowak-Far (red.), *Finanse publiczne i prawo finansowe*, Warszawa 2017, s. 148.

⁹ A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013.

5. nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych;
6. przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych;
7. prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych;
8. udzielanie i potwierdzanie poręczeń;
9. wykonywanie czynności zleconych związanych z emisją papierów wartościowych;
10. pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym;
11. pośrednictwo w zawieraniu umów lokaty strukturyzowanej;
12. doradztwo w odniesieniu do lokat strukturyzowanych.

Ponadto, poza ww. katalogiem czynności bankowych, banki mogą:

1. obejmować lub nabywać akcje i prawa z akcji, udziały innej osoby prawnej i jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych;
2. zaciągać zobowiązania związane z emisją papierów wartościowych;
3. dokonywać obrotu papierami wartościowymi;
4. dokonywać, na warunkach uzgodnionych z dłużnikiem, zamiany wierzytelności na składniki majątku dłużnika;
5. nabywać i zbywać nieruchomości;
6. świadczyć usługi konsultacyjno-doradcze w sprawach finansowych;
7. świadczyć usługi zaufania oraz wydawać środki identyfikacji elektronicznej w rozumieniu przepisów o usługach zaufania;
8. świadczyć inne usługi finansowe;
9. świadczyć usługę doradztwa w odniesieniu do lokat strukturyzowanych w sposób zależny lub niezależny;
10. wykonywać inne czynności, jeżeli przepisy odrębnych ustaw uprawniają je do tego.

Stanowią o tym art. 5a i 6 Prawa bankowego. Podkreślić należy zatem, że katalog czynności bankowych, rozumianych jako czynności, które mogą być wykonywane przez banki, jest katalogiem otwartym. Powyższa teza ma doniosłe znaczenie z perspektywy zakresu przedmiotowego tajemnicy bankowej. Stwierdzić należy, że tajemnicą bankową są objęte wszelkie informacje dotyczące nie tylko czynności bankowej w znaczeniu wąskim (tj. wyszczególnione w art. 5 ust. 1 Prawa bankowego), ale również wszelkie informacje dotyczące innych czynności wykonywanych przez banki, w szczególności czynności wymienione w art. 5 ust. 2, art. 5a oraz art. 6 Prawa bankowego. Powyższe znajduje potwierdzenie w judykaturze. Tytułem przykładu wskazać należy, że w jednym z orzeczeń Naczelny Sąd Apelacyjny stwierdził, że

W rozumieniu art. 105 ust. 4 ustawy z 1997 r. – Prawo bankowe, Związek Banków Polskich jest instytucją upoważnioną – do gromadzenia, przetwarzania i udostępniania bankom informacji stanowiących tajemnicę bankową w zakresie, w jakim informacje te są potrzebne w związku z wykonywaniem czynności bankowych. Podane w art. 5 powołanej ustawy

czynności bankowe są elementem składowym szeroko rozumianej „działalności bankowej”, obejmującej ponadto wykonywanie przez bank innych działań wymienionych w art. 6 tej ustawy¹⁰. Według innego zaś orzeczenia, przepis art. 104 ust. 1 Prawa bankowego wprowadza tzw. zasadę maksymalizmu, zgodnie, z którą zakresem przedmiotowym tajemnicy bankowej są objęte wszystkie informacje, poza wyjątkami przedmiotowymi określonymi w art. 104 ust. 2 tejże ustawy oraz wyjątkami dotyczącymi udzielania określonych informacji ściśle określonym podmiotom, uprawnionym do tego z mocy ustawy (art. 105 ust. 1 i 2 cyt. ustawy)¹¹.

Ponadto, jak wskazuje orzecznictwo,

Tajemnicą bankową są objęte nie tylko informacje o czynnościach banków, ale i nośniki informacji (w tym dokumenty) zawierające te informacje. Inaczej powstałaby sytuacja, w której nośnik informacji byłby wydawany bez uchylecia tajemnicy bankowej, a udzielenie informacji zawartej na tym nośniku podlegałoby tajemnicy. Tajemnicą bankową są objęte wszystkie informacje powierzone bankowi przez klienta, także dla przygotowania czynności banków, jak wniosek kredytowy i jego uzasadnienie wraz z załączonymi dokumentami. Informacje te warunkują czynności banków, bo bez nich nie doszłoby do tych czynności, dlatego przesłanki objęcia ich tajemnicą bankową są identyczne jak przesłanki tajemnicy samych czynności¹². Sąd Najwyższy zauważa, że [...] tajemnicę bankową, obejmują również informacje co do zabezpieczenia wiarygodności banku związanej z czynnością bankową, w tym dane personalne osoby składającej takie zabezpieczenie albo mającej je złożyć¹³.

Mając na względzie fakt, że niejednokrotnie informacjami objętymi tajemnicą bankową są dane osobowe, należy określić również wzajemną relację regulacji Prawa bankowego oraz prawodawstwa w zakresie ochrony danych osobowych. Porządkowo, zgodnie z art. 4 pkt 1) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)¹⁴ w zw. z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych¹⁵, dane osobowe oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej (*osobie, której dane dotyczą*); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora, takiego jak: imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

¹⁰ NSA, Wyrok z dnia 10 listopada 2015 r., I OSK 1318/14, LEX.

¹¹ WSA w Krakowie, Wyrok z dnia z dnia 20 maja 2008 r., I SA/Kr 115/08, LEX.

¹² SA w Krakowie, Postanowienie z dnia 30 marca 2009 r., II AKz 106/09, LEX.

¹³ SN, Uchwała z dnia 23 maja 2006 r., I KZP 4/06, LEX.

¹⁴ Dz. U. UE L z 2016 Nr 119, s. 1.

¹⁵ Dz. U. z 2018 r., poz. 1000 ze zm.

Zgodnie z orzecnictwem

pojęcie danych osobowych klienta banku mieści się w pojęciu informacji i tajemnicy bankowej. W związku zaś z treścią art. 104 i 105 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.) przekazywanie tego typu danych osobowych odbywa się według bardziej rygorystycznych zasad określonych w zakresie art. 105 ustawy Prawo bankowe¹⁶, zaś przepisy o tajemnicy bankowej nie wyłączają stosowania ustawy o ochronie danych osobowych w całości, czynią to jednak w zakresie, w jakim zapewniają ochronę dalej idącą niż ustawa o ochronie danych osobowych, a więc tylko jeśli chodzi o zasady udostępniania osobom i podmiotom trzecim informacji, o których mowa w art. 104 p.b.¹⁷.

W zakresie temporalnego obowiązywania tajemnicy bankowej wskazać należy, że przepisy nie precyzują w sposób jednoznaczny ram czasowych jej ważności. Zasadnym jest przyjęcie, że obowiązek bankowy powstaje z momentem powzięcia przez bank pierwszej danej objętej tajemnicą bankową i podlegającej ochronie, o której mowa w art. 104 i n. Prawa bankowego, zaś trwa przez czas nieokreślony. Z perspektywy obowiązku zachowania tajemnicy bankowej bez znaczenia pozostaje zarówno sama czynność zawarcia umowy z bankiem, jak i data jej obowiązywania. Tajemnica bankowa trwa mimo wygaśnięcia czy też rozwiązania umowy. W przedmiocie czasowego aspektu obowiązku zachowania tajemnicy bankowej wypowiedział się Sąd Najwyższy, który stwierdził, że:

Przepis art. 104 ust. 1 ustawy z 1997 r. Prawo bankowe nie precyzuje, czy wymienione w nim podmioty obowiązane są do zachowania tajemnicy bankowej także po utracie określonego w nim statusu. Nie wskazuje też końcowego terminu związania tych podmiotów obowiązkiem zachowania tajemnicy. Trzeba zatem uznać, że obowiązek ten jest bezterminowy. Zastosowanie odmiennego rozwiązania ograniczyłoby w sposób istotny efektywność ochrony beneficjentów tajemnicy bankowej. Konstatacja ta prowadzi do wniosku, że obowiązek zachowania tajemnicy bankowej spoczywa również na byłym pracowniku banku, a naruszenie przez niego tego obowiązku może uzasadniać odpowiedzialność odszkodowawczą banku. Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej stanowi czynność powierzoną pracownikowi banku nie tylko na czas trwania stosunku pracy, ale i na okres po jego ustaniu. W takim ujęciu nie ma przeszkód do przyjęcia odpowiedzialności banku za szkodę spowodowaną ujawnieniem tajemnicy przez byłego pracownika¹⁸.

¹⁶ NSA, Wyrok z dnia 4 kwietnia 2003 r., II SA 2935/02, LEX.

¹⁷ WSA w Warszawie, Wyrok z dnia 29 maja 2012 r. II SA/Wa 188/12, LEX.

¹⁸ SN, Wyrok z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09, LEX.

3. Podmioty zobowiązane do zachowania tajemnicy bankowej

Ustawodawca oznaczył krąg podmiotów, na których ciąży obowiązek zachowania tajemnicy bankowej. Podmiotami zobowiązanymi do zachowania w tajemnicy wszystkich informacji dotyczących czynności bankowej, uzyskanych w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje, są:

1. bank;
2. osoby w nim zatrudnione;
3. osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe.

Zgodnie z definicją Prawa bankowego bank jest osobą prawną utworzoną zgodnie z przepisami ustaw, działającą na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym. Bank jest zatem osobą prawną w rozumieniu art. 33 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny¹⁹ (dalej: k.c.), której osobowość prawna została przyznana na podstawie odrębnej ustawy, tj. Prawa bankowego. Bank może działać wyłącznie w formach organizacyjnych przewidzianych przez przepisy rangi ustawowej. Aktualnie obowiązujące przepisy przewidują trzy formy organizacyjnoprawne, w których może być prowadzona działalność bankowa, a mianowicie:

1. bank państwowy,
2. bank spółdzielczy,
3. spółka akcyjna.

Zgodnie z art. 14 Prawa bankowego bank państwowy może być utworzony przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia. W tym samym trybie następuje likwidacja banku państwowego. Utworzenie albo likwidacja banku państwowego co do zasady wymaga zasięgnięcia opinii Komisji Nadzoru Finansowego. Rozporządzenie Rady Ministrów o utworzeniu banku państwowego określa nazwę, siedzibę, przedmiot i zakres działania banku, jego fundusze statutowe, w tym środki wydzielone z majątku Skarbu Państwa, które stają się majątkiem banku. Bank państwowy nie podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego. Wskazać należy, że Prawo bankowe stanowi, iż bank państwowy nie jest przedsiębiorstwem państwowym, państwową jednostką organizacyjną ani jednostką sektora finansów publicznych w rozumieniu odrębnych przepisów.

Zgodnie z art. 20 Prawa bankowego bankiem spółdzielczym jest bank w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających²⁰ (dalej: u.o.b.s.).

¹⁹ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.

²⁰ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 613 ze zm.

Zgodnie zaś z art. 21 Prawa bankowego do utworzenia i działalności banku w formie spółki akcyjnej stosuje się przepisy ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych²¹, o ile przepisy ustawy nie stanowią inaczej.

Zarówno doktryna, jak i orzecznictwo wskazują, że

definicja z art. 2 PrBank odnosi się do wszystkich banków działających na podstawie jej przepisów, w tym oddziałów i przedstawicielstw. Obejmuje ona swoim zakresem również takie banki, które prowadzą działalność na podstawie przepisów zawartych poza prawem bankowym – banki hipoteczne (BankiHipU). Nie dotyczy natomiast kas w rozumieniu SpKasyU. Co prawda ich działalność jest zbliżona do bankowej, jednakże podstawą jej wykonywania są przepisy odrębnej ustawy. Jednocześnie ustawodawca nie nadaje kasom przymiotu banku ani nie posługuje się w odniesieniu do nich tym terminem²².

Drugą obligatoryjną przesłanką, której spełnienie warunkuje możliwość rozpoczęcia prowadzenia działalności bankowej, jest uzyskanie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego, które to zezwolenie uprawnia do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym. Stanowi o tym art. 30a Prawa bankowego, zgodnie z którym bank w formie spółki akcyjnej i bank spółdzielczy mogą być utworzone po uzyskaniu zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego.

Porządkowo wskazać należy, że zgodnie z art. 171 ust. 1 Prawa bankowego, kto bez zezwolenia prowadzi działalność polegającą na gromadzeniu środków pieniężnych innych osób fizycznych, osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, w celu udzielania kredytów, pożyczek pieniężnych lub obciążania ryzykiem tych środków w inny sposób, podlega grzywnie do 10 000 000 złotych i karze pozbawienia wolności do lat 5.

W zakresie kręgu osób zatrudnionych w banku, które są na mocy ustawy zobowiązane do zachowania tajemnicy bankowej, wskazać należy, że niewątpliwie są wszelkie osoby pozostające z bankiem w stosunku pracy, o którym mowa w art. 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy²³ (dalej: Kodeks pracy). W świetle tego przepisu stosunkiem pracy jest stosunek obligacyjny pomiędzy dwoma podmiotami, którego podstawę stanowią: umowa o pracę, powołanie, wybór, mianowanie lub spółdzielcza umowa o pracę. A zatem osoby, będące pracownikami banku w myśl art. 2 Kodeksu pracy, obowiązane są do zachowania tajemnicy bankowej na zasadzie art. 104 ust. 1 Prawa bankowego.

Redakcja przepisu art. 104 ust. 1 Prawa bankowego oraz literalna wykładnia tego przepisu mogą prowadzić do wniosku, że *osobami zatrudnionymi*, o których mowa w tym przepisie, są wyłącznie osoby pozostające z bankiem w stosunku pracy. Z uwagi jednak na przedmiot ochrony, a przez to istotę i doniosłość regulacji, taka konstatacja wydaje się wysoce niewłaściwa. Jak wskazuje część doktryny,

²¹ T.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1577 ze zm.

²² G. Sikorski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2015, tak też m.in.: SN, Postanowienie z dnia 17 kwietnia 1986 r., II CZ 41/86, Legalis; SN, Wyrok z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 501/07, Legalis.

²³ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 917 ze zm.

trzeba przyjąć, że w grupie osób zatrudnionych znajdują się nie tylko te, które łączy z bankiem stosunek pracy²⁴. Co prawda treść przepisu sugeruje takie rozwiązanie, jednak brak jest argumentów przemawiających za tym, że osoby wykonujące na rzecz banku prace na podstawie np. umowy zlecenia lub o dzieło mogłyby ujawniać informacje objęte tajemnicą bankową²⁵. Jak się uważa, obowiązek ten dotyczy także podmiotów wykonujących na rzecz banku usługi, w ramach których nabywają wiedzę objętą tajemnicą, np. usługi informatyczne [...] ²⁶.

Wyżej przytoczone stanowisko zasługuje na pełną aprobatę. Niemniej jednak część doktryny uważa odmiennie. Mając na względzie duże wątpliwości wynikające z redakcji przepisu w tym zakresie, zasadnym byłoby podjęcie przez ustawodawcę działań legislacyjnych celem doprecyzowania kręgu podmiotowego tajemnicy bankowej.

Przepis art. 104 ust. 1 Prawa bankowego stanowi również o osobach, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe. W tym zakresie należy odwołać się do regulacji art. 6a i n. Prawa bankowego, które to przepisy stanowią o outsourcingu usług bankowych. Zgodnie z art. 6a ust. 1 Prawa bankowego bank może, w drodze umowy zawartej na piśmie, powierzyć przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagranicznemu wykonywanie w imieniu i na rzecz banku określonych czynności bankowych pod warunkiem spełniania wymogów przewidzianych w Prawie bankowym. Katalog czynności, które mogą być przedmiotem outsourcingu, został przez ustawodawcę określony w przepisach Prawa bankowego. Podkreślić należy, że przedmiotem outsourcingu nie może być czynność zarządzania bankiem, w szczególności zarządzania ryzykiem związanym z prowadzeniem działalności bankowej, w tym zarządzania aktywami i pasywami, dokonywania oceny zdolności kredytowej i analizy ryzyka kredytowego oraz przeprowadzania audytu wewnętrznego banku. Ponadto, przepisy prawa bankowego są przepisami *ius cogens* również w zakresie odpowiedzialności insourcera. Zgodnie z art. 6b Prawa bankowego odpowiedzialności przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagranicznego, będącego insourcerem, wobec banku za szkody wyrządzone klientom wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania zawartej umowy o wykonywanie w imieniu i na rzecz banku określonych czynności bankowych, nie można wyłączyć ani ograniczyć. Odpowiedzialności banku za szkody wyrządzone klientom wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, o której mowa powyżej, również nie można wyłączyć ani ograniczyć.

Mając na względzie powyższe, stwierdzić należy, że do zachowania tajemnicy bankowej zobowiązany jest bank oraz wszystkie osoby fizyczne, prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, które w imieniu i na rzecz banku wykonują czynności bankowe. Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej jest nieograniczony w czasie, zaś wyłączenia w tym zakresie może przewidywać wyłącznie ustawa.

²⁴ R. Schmidt, *Tajemnica...*, s. 37.

²⁵ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, teza 1 do art. 104; M. Spyra, A. Waclawik, *Regulacje...*, s. 47.

²⁶ A. Kawulski, *Prawo bankowe...*

4. Wyłączenia

Przepisy Prawa bankowego zawierają cały katalog przypadków, które wyłączają obowiązek zachowania tajemnicy bankowej.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że obowiązek zachowania tajemnicy bankowej co do zasady nie dotyczy samego beneficjenta tajemnicy, rozumianego jako osoba, której dotyczą informacje objęte tajemnicą. Zgodnie bowiem z art. 104 ust. 3 Prawa bankowego banku co do zasady nie obowiązuje zachowanie tajemnicy bankowej wobec osoby, której dotyczą informacje objęte tajemnicą. Osobom trzecim informacje te mogą być ujawnione, wyłącznie gdy osoba, której informacje te dotyczą, na piśmie upoważni bank do przekazania określonych informacji wskazanej przez siebie osobie lub jednostce organizacyjnej. Upoważnienie może być także wyrażone w postaci elektronicznej. W takim przypadku bank obowiązany jest do utrwalenia wyrażonego w ten sposób upoważnienia na informatycznym nośniku danych w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne²⁷.

Bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, bezwzględnie są obowiązane zachować w tajemnicy:

1. informacje dotyczące udzielania Policji informacji stanowiących tajemnicę bankową na zasadach określonych w art. 20 ust. 4–10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji²⁸ oraz dotyczące zawiadomienia, o którym mowa w art. 20 ust. 13 ustawy o Policji, zgodnie z którym jeżeli informacje i dane m.in. stanowiące tajemnicę bankową nie dostarczyły podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego, organ wnioskujący o wydanie postanowienia pisemnie zawiadamia o tym podmiot, który informacje i dane przekazał;
2. informacje dotyczące udzielenia organom Krajowej Administracji Skarbowej informacji stanowiących tajemnicę bankową na zasadach określonych w art. 127a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej²⁹ oraz do zawiadomienia, o którym mowa w art. 127 ust. 12 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej, zgodnie z którym jeżeli informacje i dane, m.in. stanowiące tajemnicę bankową, nie dostarczyły podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego, postępowania podatkowego, postępowania w sprawach celnych lub kontroli celno-skarbowej, Szef Krajowej Administracji Skarbowej lub naczelnik urzędu celno-skarbowego niezwłocznie pisemnie zawiadamia o tym podmiot, który informacje i dane przekazał.

Przy czym podkreślić należy, że w wyżej wskazanych sytuacjach, obowiązek zachowania w tajemnicy aktualizuje się również względem beneficjenta tajemnicy bankowej.

Ponadto wskazać należy, że instytucja upoważnienia banku przez beneficjenta tajemnicy bankowej do ujawnienia osobom trzecim informacji stanowiących tajemnicę bankową nie

²⁷ T.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 570 ze zm.

²⁸ T.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 161 ze zm.

²⁹ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 508 ze zm.

dotyczy sytuacji, gdy obowiązek przekazania określonych informacji stanowiących tajemnicę bankową wynika wprost z przepisów prawa lub gdy podmioty obowiązane do zachowania tajemnicy bankowej mają obowiązek jej ujawnienia na żądanie uprawnionych organów.

Zgodnie z art. 104 ust. 2 Prawa bankowego obowiązek zachowania tajemnicy bankowej nie dotyczy przypadków, w których:

1. bez ujawnienia informacji objętej tajemnicą bankową – ze względu na istotę i charakter czynności bankowej lub obowiązujące przepisy – nie jest możliwe należyte wykonanie umowy, na podstawie której jest wykonywana ta czynność bankowa lub należyte wykonanie czynności pozostających w związku z zawarciem i wykonaniem tej umowy;
2. następuje ujawnienie informacji objętych tajemnicą bankową przedsiębiorcom lub przedsiębiorcom zagranicznym, którym bank, na zasadzie outsourcingu powierzył wykonywanie, stale lub okresowo, czynności związanych z działalnością bankową, w zakresie niezbędnym do należytego wykonywania tych czynności;
3. następuje udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową adwokatom lub radcom prawnym w związku ze świadczeniem przez nich pomocy prawnej na rzecz banku;
4. udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową jest niezbędne do zawarcia i wykonywania umów sprzedaży wierzytelności zaklasyfikowanych zgodnie z odrębnymi przepisami do kategorii straconych;
5. udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową jest niezbędne do zawarcia i wykonania umów przelewu wierzytelności oraz umów o subpartycypację z towarzystwem funduszy inwestycyjnych tworzącym fundusz sekurytyzacyjny albo z funduszem sekurytyzacyjnym oraz związanych z nimi umów:
  - a. nadanie oceny inwestycyjnej (*rating*) sekurytyzowanym wierzytelnościom,
  - b. ubezpieczenia od ryzyka niewypłacalności dłużników sekurytyzowanych wierzytelności;
6. udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową jest niezbędne do zawarcia i wykonania przeniesienia w drodze umów wierzytelności na niebędącą towarzystwem funduszy inwestycyjnych tworzącym fundusz sekurytyzacyjny albo funduszem sekurytyzacyjnym, spółkę kapitałową (podmiot emisyjny) w celu emisji przez ten podmiot papierów wartościowych, których zabezpieczenie stanowią sekurytyzowane wierzytelności, umów o kredytowe instrumenty pochodne lub innych umów, na podstawie których następuje przeniesienie całości lub części ryzyka związanego z wierzytelnościami tego banku, oraz związanych z nimi umów o:
  - a. nadanie oceny inwestycyjnej (*rating*) sekurytyzowanym wierzytelnościom,
  - b. obsługę sekurytyzowanych wierzytelności,
  - c. organizację i przeprowadzenie emisji papierów wartościowych,
  - d. ubezpieczenie od ryzyka niewypłacalności dłużników sekurytyzowanych wierzytelności;

7. udzielenie informacji innym bankom, instytucjom kredytowym lub instytucjom finansowym należącym do tego samego holdingu finansowego jest niezbędne do należytego wykonywania, określonych w przepisach prawa, obowiązków w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;
8. ujawnienie informacji objętych tajemnicą bankową jest niezbędne do wykonywania umów odwróconego kredytu hipotecznego, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 23 października 2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym³⁰;
9. udzielenie informacji objętej tajemnicą bankową przez zrzeszony bank spółdzielczy bankowi zrzeszającemu jest niezbędne do wykonywania czynności kontroli wewnętrznej oraz czynności bankowych i innych czynności określonych w Prawie bankowym lub w innych ustawach, w zakresie ustalonym w statucie banku, zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy o bankach spółdzielczych;
10. udzielenie informacji objętej tajemnicą bankową przez bank będący uczestnikiem systemu ochrony, o którym mowa w art. 22b ust. 1 ustawy o bankach spółdzielczych, właściwemu organowi systemu ochrony lub innemu uczestnikowi tego systemu jest niezbędne do:
  - a. kontroli ryzyka utraty płynności oraz ryzyka niewypłacalności uczestnika systemu ochrony i jest dokonywane na podstawie i w granicach określonych w u.o.b.s. oraz w umowie systemu ochrony,
  - b. wykonywania czynności kontroli wewnętrznej,
  - c. podjęcia przez właściwy organ systemu ochrony lub wskazanego przez niego uczestnika systemu ochrony działań niezbędnych do zapewnienia uczestnikowi objętemu obowiązkiem tajemnicy bankowej ochrony przed niewypłacalnością lub utratą płynności na zasadach określonych w ustawie o bankach spółdzielczych oraz w umowie systemu ochrony;
11. udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową jest niezbędne do przeprowadzenia przymusowej restrukturyzacji, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji³¹.

Podkreślić należy, że wyłączenia wskazane art. 104 ust. 2 Prawa bankowego, o których mowa powyżej, są fakultatywne w tym sensie, że bank nie musi z nich skorzystać, tzn. osobom i podmiotom wymienionym w tym przepisie nie przysługuje roszczenie o ujawnienie przez bank informacji objętych tajemnicą bankową³².

³⁰ T.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 786 ze zm.

³¹ T.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1937 ze zm.

³² A. Kawulski, *Prawo bankowe...*

4.1. Obowiązek przykazywania informacji *ex lege*

Przepisy prawa bankowego przewidują również szereg sytuacji, które obligują bank oraz inne podmioty, na których ciąży obowiązek zachowania tajemnicy bankowej na zasadzie art. 104 ust. 1 Prawa bankowego, do ujawnienia tej tajemnicy. Przy czym, jak już wcześniej wskazano, obowiązek jej ujawnienia, tj. przekazania określonych informacji uprawnionym podmiotom może wynikać bezpośrednio z przepisów ustawy, jak również może materializować się na żądanie każdorazowo podmiotu uprawnionego.

Zgodnie z art. 106 Prawa bankowego bank jest obowiązany przeciwdziałać wykorzystywaniu swojej działalności dla celów mających związek z przestępstwem, o którym mowa w art. 165a³³ (finansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym) lub art. 299³⁴ (pranie pieniędzy) ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny³⁵ (dalej: k.k.).

³³ Art. 165a. k.k. § 1. Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w zamiarze sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa, o którym mowa w art. 120, art. 121, art. 136, art. 166, art. 167, art. 171, art. 252, art. 255a lub art. 259a, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia mienie określone w § 1 zorganizowanej grupie lub związkowi mającym na celu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w tym przepisie, osobie biorącej udział w takiej grupie lub związku lub osobie, która ma zamiar popełnienia takiego przestępstwa.

§ 3. Kto, nie będąc do tego obowiązany na mocy ustawy, pokrywa koszty związane z zaspokojeniem potrzeb lub wykonaniem zobowiązań finansowych grupy, związku lub osoby, o których mowa w § 2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 4. Tej samej karze podlega sprawca czynu określonego w § 1 lub 2, który działa nieumyślnie.

³⁴ Art. 299. k.k. § 1. Kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, posiada, używa, przekazuje lub wywozi za granicę, ukrywa, dokonuje ich transferu lub konwersji, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto będąc pracownikiem lub działając w imieniu lub na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej lub innego podmiotu, na którym na podstawie przepisów prawa ciąży obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji, przyjmuje, wbrew przepisom, środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, dokonuje ich transferu lub konwersji, lub przyjmuje je w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie, że stanowią one przedmiot czynu określonego w § 1, lub świadczy inne usługi mające ukryć ich przestępne pochodzenie lub usługi w zabezpieczeniu przed zajęciem.

§ 5. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, działając w porozumieniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 6. Karze określonej w § 5 podlega sprawca, jeżeli dopuszczając się czynu określonego w § 1 lub 2, osiąga znaczną korzyść majątkową.

§ 6a. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1 lub 2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 7. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2, sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio albo pośrednio z przestępstwa, a także korzyści z tego przestępstwa lub ich równowartość, chociażby nie stanowiły one własności sprawcy. Przepadku nie orzeka się w całości lub w części, jeżeli przedmiot, korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.

§ 8. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1 lub 2, kto dobrowolnie ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz okoliczności jego popełnienia, jeżeli zapobiegło to popełnieniu innego przestępstwa; jeżeli sprawca czynił starania zmierzające do ujawnienia tych informacji i okoliczności, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary.

³⁵ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1600 ze zm.

Zgodnie zaś z art. 106a Prawa bankowego w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia, że działalność banku jest wykorzystywana w celu ukrycia działań przestępczych lub dla celów mających związek z przestępstwem skarbowym lub innym przestępstwem niż przestępstwa, o których mowa powyżej (tj. innych niż art. 165a lub art. 299 k.k.) – bank zawiadamia o tym prokuratora, Policję albo inny właściwy organ uprawniony do prowadzenia postępowania przygotowawczego. Ponadto, poza wyłączeniem tajemnicy bankowej i obowiązkiem informacyjnym względem właściwych organów postępowania karnego, przepisy przewidują w tym zakresie dodatkowe uprawnienia banku, a mianowicie w przypadku powzięcia uzasadnionego podejrzenia, że zgromadzone na rachunku bankowym środki, w całości lub w części pochodzą lub mają związek z przestępstwem skarbowym lub przestępstwem innym niż przestępstwo, o którym mowa w art. 165a lub 299 k.k., bank jest uprawniony do dokonania blokady środków na tym rachunku. Blokada może nastąpić wyłącznie do wysokości zgromadzonych na rachunku środków, co do których zachodzi takie podejrzenie. Porządkowo wskazać należy, że w przypadku uzasadnionego podejrzenia, o którym mowa powyżej, w stosunku do przestępstw z art. 165a lub 299 k.k., prokurator może, w drodze postanowienia, wstrzymać określoną transakcję lub dokonać blokady środków na rachunku bankowym na czas oznaczony, nie dłuższy niż 6 miesięcy, również pomimo braku zawiadomienia z banku. W postanowieniu określa się zakres, sposób i termin wstrzymania transakcji lub blokady środków na rachunku.

Prokurator, Policja albo inny właściwy organ uprawniony do prowadzenia postępowania przygotowawczego, który otrzymał zawiadomienie, że działalność banku jest wykorzystywana w celu ukrycia działań przestępczych lub dla celów mających związek z przestępstwem skarbowym lub innym przestępstwem niż przestępstwo, o którym mowa w art. 165a lub 299 k.k., może żądać uzupełnienia informacji, także w toku czynności podejmowanych na podstawie art. 307³⁶ (postępowanie sprawdzające) ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego³⁷ (dalej: k.p.k.).

W zakresie przeciwdziałania przestępstwom finansowania terroryzmu oraz prania pieniędzy szczegółowe zasady postępowania oraz obowiązki banków i innych instytucji finansowych, będącymi instytucjami obowiązzanymi, określa ustawa z dnia 1 marca 2018 r.

³⁶ Art. 307 k.p.k. § 1. Jeżeli zachodzi potrzeba, można zażądać uzupełnienia w wyznaczonym terminie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub dokonać sprawdzenia faktów w tym zakresie. W tym wypadku postanowienie o wszczęciu śledztwa albo o odmowie wszczęcia należy wydać najpóźniej w terminie 30 dni od otrzymania zawiadomienia.

§ 2. W postępowaniu sprawdzającym nie przeprowadza się dowodu z opinii biegłego ani czynności wymagających spisania protokołu, z wyjątkiem przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub wniosku o ściganie oraz czynności określonej w § 3.

§ 3. Uzupełnienie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie może nastąpić również przez przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej.

§ 5. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w wypadku podejmowania przez organy ścigania przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa sprawdzenia własnych informacji, nasuwających przypuszczenie, że popełniono przestępstwo.

³⁷ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1987 ze zm.

o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu³⁸, (dalej: ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu). Zgodnie z art. 27 ustawy i przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, instytucje obowiązane identyfikują i oceniają ryzyko związane z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu odnoszące się do ich działalności, z uwzględnieniem czynników ryzyka dotyczących klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów ich dostaw. Działania te są proporcjonalne do charakteru i wielkości instytucji obowiązanej. Instytucje obowiązane sporządzają ocenę ryzyka, o której mowa powyżej, w postaci papierowej lub elektronicznej i w razie potrzeby, nie rzadziej jednak niż co 2 lata, aktualizują, w szczególności w związku ze zmianami czynników ryzyka dotyczących klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów ich dostaw albo dokumentów. Zgodnie z ww. ustawą instytucje obowiązane stosują wobec swoich klientów środki bezpieczeństwa finansowego oraz obowiązane są rozpoznać ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz oceniają poziom rozpoznanego ryzyka. Instytucje obowiązane dokumentują rozpoznane ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz jego ocenę, uwzględniając w szczególności czynniki dotyczące rodzaju klienta, obszaru geograficznego, przeznaczenia rachunku, rodzaju produktów, usług i sposobów ich dystrybucji, poziomu wartości majątkowych deponowanych przez klienta lub wartości przeprowadzonych transakcji, celu, regularności lub czasu trwania stosunków gospodarczych. Instytucje obowiązane stosują środki bezpieczeństwa finansowego w zakresie i z intensywnością uwzględniającą rozpoznane ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związane ze stosunkami gospodarczymi lub z transakcją okazjonalną oraz jego ocenę.

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu określa katalog środków bezpieczeństwa finansowego, do których należą:

1. identyfikacja klienta oraz weryfikacja jego tożsamości;
2. identyfikacja beneficjenta rzeczywistego oraz podejmowanie uzasadnionych czynności w celu weryfikacji jego tożsamości oraz ustalenia struktury własności i kontroli – w przypadku klienta będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej;
3. ocena stosunków gospodarczych i – stosownie do sytuacji – uzyskanie informacji na temat ich celu i zamierzonego charakteru;
4. bieżące monitorowanie stosunków gospodarczych klienta, w tym analiza transakcji przeprowadzanych w ramach stosunków gospodarczych w celu zapewnienia, że transakcje te są zgodne z wiedzą instytucji obowiązanej o kliencie, rodzaju i zakresie

³⁸ Dz. U. z 2018 r., poz. 723 ze zm.

prowadzonej przez niego działalności oraz zgodne z ryzykiem prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu związanym z tym klientem, badanie źródła pochodzenia wartości majątkowych będących w dyspozycji klienta – w przypadkach uzasadnionych okolicznościami, oraz zapewnienie, że posiadane dokumenty, dane lub informacje dotyczące stosunków gospodarczych są na bieżąco aktualizowane.

Ustawodawca określa również obligatoryjne przesłanki stosowania środków bezpieczeństwa finansowego, o czym stanowi art. 35 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, zgodnie z którym instytucje obowiązane stosują środki bezpieczeństwa finansowego w przypadku:

1. nawiązywania stosunków gospodarczych;
2. przeprowadzania transakcji okazjonalnej;
3. (i) o równowartości 15 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane;
4. (ii) która stanowi transfer środków pieniężnych na kwotę przekraczającą równowartość 1000 euro.
5. przeprowadzania gotówkowej transakcji okazjonalnej o równowartości 10 000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane – w przypadku instytucji obowiązanych będących przedsiębiorcami, tj. osobami fizycznymi, osobami prawnymi lub jednostkami organizacyjnymi niebędącymi osobami prawnymi, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonującymi działalność gospodarczą, jak również wspólnikami spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej;
6. obstawiania stawek oraz odbioru wygranych o równowartości 2000 euro lub większej, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane – w przypadku instytucji obowiązanych, będących podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie gier losowych, zakładów wzajemnych, gier w karty i gier na automatach;
7. podejrzewania prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu;
8. wątpliwości co do prawdziwości lub kompletności dotychczas uzyskanych danych identyfikacyjnych klienta.

Wskazać również należy, że instytucje obowiązane stosują środki bezpieczeństwa finansowego również w odniesieniu do klientów, z którymi utrzymują stosunki gospodarcze, z uwzględnieniem rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu, w szczególności gdy doszło do zmiany uprzednio ustalonego charakteru lub okoliczności stosunków gospodarczych.

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu dokonuje gradacji ryzyka w odniesieniu do poszczególnych kategorii podmiotów i nakłada na instytucje obowiązane, w tym również instytucje sektora bankowego, zróżnicowane obowiązki w zależności od stopnia ryzyka. Tytułem przykładu wskazać należy, że instytucje obowiązane stosują wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego w przypadkach wyższego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zaś o wyższym ryzyku prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu może świadczyć w szczególności nawiązywanie stosunków gospodarczych w nietypowych okolicznościach, okoliczność, że klient jest osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, których działalność służy do przechowywania aktywów osobistych, lub spółką, w której wydano akcje na okaziciela, której papiery wartościowe nie są dopuszczone do obrotu zorganizowanego, lub spółką, w której prawa z akcji lub udziałów są wykonywane przez podmioty inne niż akcjonariusze lub udziałowcy, przedmiot prowadzonej przez klienta działalności gospodarczej obejmujący przeprowadzanie znacznej liczby lub opiewających na wysokie kwoty transakcji gotówkowych, nietypowa lub nadmiernie złożona struktura własnościowa klienta, biorąc pod uwagę rodzaj i zakres prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, korzystanie przez klienta z usług lub produktów oferowanych w ramach bankowości prywatnej, korzystanie przez klienta z usług lub produktów sprzyjających anonimowości lub utrudniających jego identyfikację i in. Instytucje obowiązane stosują również wzmożone środki bezpieczeństwa finansowego wobec klientów pochodzących z państwa trzeciego wysokiego ryzyka lub mających w nim siedzibę.

Na zasadzie art. 50 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu instytucje obowiązane mają obowiązek wprowadzenia wewnętrznej procedury w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu zgodnie z przepisami ustawy.

Obowiązek udzielania informacji z wyłączeniem tajemnicy bankowej *ex lege* został również uregulowany w art. 105 ust. 1 pkt 1) – 1i) Prawa bankowego, zgodnie z którym bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową wyłącznie:

1. innym bankom i instytucjom kredytowym w zakresie, w jakim informacje te są niezbędne w związku z wykonywaniem czynności bankowych oraz nabywaniem i zbywaniem wierzytelności;
2. na zasadzie wzajemności – innym instytucjom ustawowo upoważnionym do udzielania kredytów – o wierzytelnościach oraz o obrotach i stanach rachunków bankowych w zakresie, w jakim informacje te są niezbędne w związku z udzielaniem kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń;
3. innym bankom, instytucjom kredytowym lub instytucjom finansowym, w zakresie niezbędnym dla wykonywania obowiązujących je przepisów dotyczących nadzoru skonsolidowanego, w tym w szczególności dla sporządzania skonsolidowanych

sprawozdań finansowych, obejmujących także bank, zarządzania ryzykiem dużych zaangażowań, stosowania metod wewnętrznych oraz innych metod i modeli, o których mowa w przepisach części trzeciej rozporządzenia nr 575/2013³⁹;

4. instytucjom upoważnionym do gromadzenia, przetwarzania i udostępniania danych, tworzonym przez banki wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi, w zakresie niezbędnym do stosowania metod wewnętrznych oraz innych metod i modeli, o których mowa w przepisach części trzeciej rozporządzenia nr 575/2013;
5. innym bankom, spółdzielczym kasom oszczędnościowo-kredytowym, Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej oraz izbie rozliczeniowej utworzonej przez Skarb Państwa lub bank wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi, albo spółce handlowej, utworzonej celem prowadzenia centralnej informacji o rachunkach, w zakresie niezbędnym do udzielania spadkobiercy lub zarządcy sukcesyjnemu zbiorczej informacji o rachunkach posiadacza, lub zbiorczej informacji, o której mowa w art. 105c Prawa bankowego;
6. innym bankom, spółdzielczym kasom oszczędnościowo-kredytowym oraz izbie rozliczeniowej utworzonej przez Skarb Państwa lub bank wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi albo spółce handlowej, utworzonej celem prowadzenia centralnej informacji o rachunkach, w zakresie niezbędnym do udzielania spadkobiercy lub zarządcy sukcesyjnemu zbiorczej informacji o rachunkach posiadacza, w zakresie niezbędnym do udzielania informacji, o rachunkach bankowych posiadacza, w tym rachunkach wspólnych – bez wskazania danych współposiadacza, oraz rachunkach posiadacza rachunku bankowego prowadzonych w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, w tym rachunkach wspólnych – bez wskazania danych współposiadacza;
7. Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej oraz izbie rozliczeniowej utworzonej przez Skarb Państwa lub bank wspólnie z bankowymi izbami gospodarczymi, w zakresie niezbędnym do wykonywania odpowiednio zadań i obowiązków, o których mowa w dziale IIIB ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa⁴⁰ (przeciwdziałanie wykorzystywaniu sektora finansowego do wyłudzeń skarbowych);
8. dostawcom świadczącym usługę inicjowania transakcji płatniczej, w zakresie niezbędnym do świadczenia usługi inicjowania transakcji płatniczej;
9. dostawcom świadczącym usługę dostępu do informacji o rachunku, w zakresie niezbędnym do świadczenia usługi dostępu do informacji o rachunku;
10. dostawcom usług płatniczych, w zakresie niezbędnym do wykonania przez nich obowiązków określonych w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych⁴¹.

³⁹ Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Dz. Urz. UE L z 2013 r. Nr 176, s. 1, ze zm.

⁴⁰ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 800 ze zm.

⁴¹ T.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2003 ze zm.

Podkreślić należy, że powyższy katalog jest katalogiem *numerus clausus*, o czym świadczy użycie przez ustawodawcę zwrotu „wyłącznie”.

Istotnym jest podkreślenie, że

[...] w większości przypadków ustawodawca nie ogranicza się do ogólnego wskazania podmiotu uprawnionego do żądania od banku przekazania stosownych informacji, ale precyzyjnie określa warunki i tryb, w jakich może nastąpić ujawnienie podmiotom zewnętrznym informacji objętych tajemnicą bankową. W odróżnieniu od postanowień art. 104 ust. 2 pr. bank., w którym unormowano przede wszystkim wyłączenia od obowiązku ochrony tajemnicy bankowej mające charakter przedmiotowy, w art. 105 pr. bank. wyłączenia takie mają głównie charakter podmiotowy [...] Żądanie dostępu do informacji objętych tajemnicą bankową może być dla banku wiążące tylko wówczas, gdy pochodzi od podmiotu, któremu ustawa taki dostęp gwarantuje. Cedowanie lub delegowanie uprawnień w tym zakresie jest niedopuszczalne [...] Wszystkie podmioty i instytucje, którym zgodnie z przepisami prawa udostępniono wiadomości stanowiące tajemnicę bankową, są obowiązane wykorzystać te informacje wyłącznie w granicach upoważnienia określonego w prawie bankowym oraz w odrębnych ustawach. Osoby i instytucje wymienione poniżej, upoważnione do żądania informacji stanowiących tajemnicę bankową, mogą informacje te wykorzystać jedynie na własny użytek, czyli istnieje zakaz dalszego przekazywania tych informacji niezależnie od tego, czy odbywałoby się to w ramach kręgu podmiotów upoważnionych, czy dotyczyłoby także innych osób lub instytucji⁴².

4.2. Obowiązek ujawnienia informacji na żądanie uprawnionych podmiotów

Przepisy prawa bankowego wskazują również cały katalog podmiotów, które są uprawnione żądać od banku lub innych osób obowiązanych do zachowania tajemnicy bankowej, udzielenia informacji objętych ww. tajemnicą, zaś bank i inne osoby obowiązane są na ich żądanie takich informacji udzielić. Stanowią o tym w szczególności art. 105 ust. 1 pkt 2, art. 105 ust. 2a i 2b, art. 106b oraz art. 106 Prawa bankowego.

Wśród podmiotów i organów uprawnionych do żądania udzielenia informacji objętych tajemnicą bankową należy wyróżnić w szczególności Komisję Nadzoru Finansowego, sąd lub prokuratora, Szefa Krajowej Administracji Skarbowej, naczelnika urzędu celno-skarbowego albo naczelnika urzędu skarbowego, Narodowy Bank Polski, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Policję, Żandarmerię Wojskową, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Agencję Wywiadu, Służbę Wywiadu Wojskowego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Straż Graniczną, Służbę Więzienną, Służbę Ochrony Państwa i posiadających ich pisemne upoważnienie funkcjonariuszy lub żołnierzy, Ministra Sprawiedliwości, komorników sądowych, Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego,

⁴² Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, LEX 2013.

Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Rzecznika Finansowego, Inspektora Nadzoru Wewnętrznego, marszałka województwa i innych.

Zgodnie z art. 105 ust. 1 pkt Prawa bankowego bank ma obowiązek udzielenia informacji objętych tajemnicą bankową na żądanie:

1. Komisji Nadzoru Finansowego w zakresie sprawowanego oraz osób upoważnionych uchwałą Komisji Nadzoru Finansowego, w zakresie określonym w tym upoważnieniu;
2. sądu lub prokuratora w związku z toczącym się postępowaniem o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe:
  - przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy zawartej z bankiem, w zakresie informacji dotyczących tej osoby fizycznej,
  - popełnione w związku z działaniem osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, w zakresie informacji dotyczących tej osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej,
  - określone w art. 165a lub 299 k.k.,
  - w zakresie zawarcia z osobą fizyczną, prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej umowy o wykonywanie czynności bankowych, w celu weryfikacji zawarcia takich umów i czasu ich obowiązywania;
3. sądu lub prokuratora w związku z wykonaniem wniosku o udzielenie pomocy prawnej, pochodzącego z państwa obcego, które na mocy ratyfikowanej umowy międzynarodowej wiążącej Rzeczpospolitą Polską ma prawo występować o udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową;
4. sądu w związku z prowadzonym postępowaniem spadkowym lub o podział majątku między małżonkami albo prowadzoną przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy sprawą o alimenty lub o rentę o charakterze alimentacyjnym;
5. Szefa Krajowej Administracji Skarbowej, naczelnika urzędu celno-skarbowego albo naczelnika urzędu skarbowego na zasadach i w trybie określonych w przepisach ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej:
  - w związku z toczącym się postępowaniem karnym lub postępowaniem w sprawach o przestępstwa skarbowe przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy zawartej z bankiem,
  - w związku z toczącym się postępowaniem karnym lub postępowaniem w sprawach o przestępstwa skarbowe popełnione w zakresie działalności osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, która jest posiadaczem rachunku,
  - jeżeli jest to konieczne do skutecznego zapobiegania przestępstwom lub przestępstwom skarbowym, ich wykrycia albo ustalenia ich sprawców i uzyskania dowodów ich popełnienia, a także wykrycia i identyfikacji przedmiotów i innych korzyści

- majątkowych pochodzących z przestępstwa lub przestępstwa skarbowego albo ich równowartości,
- w związku z wszczętą kontrolą celno-skarbową, kontrolą podatkową albo toczącym się postępowaniem podatkowym albo czynnościami audytowymi,
  - w związku z prowadzonymi czynnościami analitycznymi na podstawie ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej;
6. Prezesa Najwyższej Izby Kontroli w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia postępowania kontrolnego;
  7. Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w zakresie określonym ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz upoważnionych pracowników Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w zakresie określonym upoważnieniem;
  8. biegłego rewidenta upoważnionego do badania sprawozdań finansowych banku na podstawie zawartej z bankiem umowy;
  9. Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Agencji Wywiadu, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, Żandarmerii Wojskowej, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Służby Ochrony Państwa i posiadających ich pisemne upoważnienie funkcjonariuszy lub żołnierzy w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia postępowania sprawdzającego na podstawie przepisów o ochronie informacji niejawnych;
  10. Policji i Żandarmerii Wojskowej, jeżeli jest to konieczne dla skutecznego zapobiegania przestępstwom, ich wykrycia albo ustalenia sprawców i uzyskania dowodów, a także wykrycia i identyfikacji przedmiotów i innych korzyści majątkowych pochodzących z przestępstwa albo ich równowartości, na zasadach i w trybie określonych odpowiednio w ustawie o Policji;
  11. komornika sądowego w zakresie rachunków bankowych lub pełnomocnictw do dysponowania rachunkami bankowymi, liczby tych rachunków lub pełnomocnictw, obrotów i stanów tych rachunków, z podaniem wpływów, obciążeń rachunków i ich tytułów oraz odpowiednio ich nadawców i odbiorców, w zakresie niezbędnym do prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego, postępowania zabezpieczającego oraz wykonywania innych czynności wynikających z jego ustawowych zadań,
  12. Ministra Sprawiedliwości w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań organu do spraw informacji zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014 z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiającym procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych⁴³;

---

⁴³ Dz. Urz. UE L 189 z 27.06.2014, s. 59.

13. wydawców instrumentów płatniczych niebędących bankami oraz płatnika w zakresie określonym ustawą o usługach płatniczych;
14. Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych w zakresie niezbędnym do realizacji ustawowych zadań;
15. koordynatora w związku z wykonywaniem przez niego nadzoru uzupełniającego nad konglomeratem finansowym w rozumieniu ustawy o nadzorze uzupełniającym;
16. Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego, w trybie i na zasadach określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym;
17. właściwej władzy nadzorczej, jeżeli jest to niezbędne dla wykonywania przez tę władzę nadzoru skonsolidowanego nad bankiem, przy czym w przypadku właściwej władzy nadzorczej z państwa niebędącego państwem członkowskim – jeżeli Komisja Nadzoru Finansowego zawarła z tą władzą porozumienie, o którym mowa w art. 141f ust. 3 Prawa bankowego,
18. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zakresie określonym ustawą;
19. prokuratora, Policji i innych organów uprawnionych do prowadzenia postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa lub czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym⁴⁴;
20. podmiotu, o którym mowa w art. 42 ust. 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowej realizacji wypłat środków gwarantowanych;
21. administracyjnego organu egzekucyjnego oraz centralnego biura łącznikowego, w zakresie:
  - a. posiadanych przez dany podmiot:
    - rachunków bankowych lub pełnomocnictw do dysponowania rachunkami bankowymi, liczby tych rachunków lub pełnomocnictw, obrotów i stanów tych rachunków, z podaniem wpływów, obciążeń rachunków i ich tytułów oraz odpowiednio ich nadawców i odbiorców,
    - rachunków pieniężnych, rachunków papierów wartościowych lub posiadanych pełnomocnictw do dysponowania takimi rachunkami, liczby tych rachunków, a także obrotów i stanów tych rachunków.
  - b. zawartych przez dany podmiot umów:
    - kredytowych lub umów pożyczki, z podaniem wysokości zobowiązań wynikających z tych kredytów lub pożyczek, celów, na jakie zostały udzielone, i sposobu zabezpieczenia ich spłaty,
    - depozytowych,

---

⁴⁴ T.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1990 ze zm.

- c. udostępniania skrytek sejfowych,
  - d. nabytych przez dany podmiot za pośrednictwem banków, akcji Skarbu Państwa lub obligacji Skarbu Państwa, a także obrotu tymi papierami wartościowymi,
  - e. obrotu przez dany podmiot wydawanymi przez banki certyfikatami depozytowymi lub innymi papierami wartościowymi
  - f. w związku z prowadzonym postępowaniem egzekucyjnym, postępowaniem zabezpieczającym oraz wykonywaniem innych czynności wynikających z ustawowych zadań tych organów;
22. krajowego administratora, o którym mowa w art. 3 pkt 11 rozporządzenia Komisji (UE) nr 389/2013 z dnia 2 maja 2013 r. ustanawiającego rejestr Unii zgodnie z dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, decyzjami nr 280/2004/WE i nr 406/2009/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającego rozporządzenia Komisji (UE) nr 920/2010 i nr 1193/2011⁴⁵, w zakresie swoich kompetencji;
  23. Rzecznika Finansowego, o którym mowa w art. 11 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym⁴⁶, w zakresie niezbędnym do realizacji przez niego ustawowych zadań;
  24. Komisji Nadzoru Finansowego w przypadku otrzymania wniosku o przekazanie informacji niezbędnych do prawidłowego wykonywania zadań w zakresie sprawowanego nadzoru nad rynkiem kapitałowym oraz w sprawach związanych z wykonywaniem tego nadzoru, pochodzącego od organu nadzoru nad rynkiem kapitałowym z siedzibą w państwie członkowskim, albo od organu nadzoru nad rynkiem kapitałowym z siedzibą w innym państwie, jeżeli Komisja Nadzoru Finansowego zawarła z tym organem porozumienie;
  25. lustratorów związków rewizyjnych zrzeszających banki spółdzielcze na podstawie umowy zawartej z bankiem spółdzielczym;
  26. Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w trybie i na zasadach określonych w ustawie;
  27. Inspektora Nadzoru Wewnętrznego, jeżeli jest to konieczne dla skutecznego zapobiegania przestępstwom lub wykrycia ich sprawców i uzyskania dowodów, a także wykrycia i identyfikacji przedmiotów i innych korzyści majątkowych pochodzących z przestępstwa albo ich równowartości, na zasadach i w trybie określonych w art. 11p ustawy z dnia 21 czerwca 1996 r. o szczególnych formach sprawowania nadzoru przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych⁴⁷;
  28. marszałka województwa w zakresie niezbędnym do realizacji ustawowych zadań, o których mowa w art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach

---

⁴⁵ Dz. Urz. UE L z 2013 r. Nr 122, s. 1.

⁴⁶ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2038 ze zm.

⁴⁷ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 2216 ze zm.

turystycznych i powiązanych usługach turystycznych⁴⁸, w związku z turystycznym rachunkiem powierniczym posiadanym przez organizatorów turystyki lub przedsiębiorców ułatwiających nabywanie powiązanych usług turystycznych.

Ponadto, zgodnie z art. 105 2a i 2b Prawa bankowego, banki na pisemne żądanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, są obowiązane do sporządzania i przekazywania informacji dotyczących numerów rachunków bankowych płatników składek oraz przekazywania danych umożliwiających identyfikację posiadaczy tych rachunków, a także na pisemne żądanie organu wypłacającego świadczenie z ubezpieczenia społecznego lub zaopatrzenia emerytalnego albo uposażenie w stanie spoczynku, są obowiązane do sporządzania i przekazywania danych umożliwiających identyfikację współposiadacza (współposiadaczy) rachunku wspólnego, na który zostały przekazane świadczenia lub uposażenia za okres po śmierci świadczeniobiorcy.

Zgodnie zaś z art. 106b Prawa bankowego poza innymi przypadkami wprost wskazanymi w Prawie bankowym, prokurator prowadzący postępowanie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe może żądać od banku, osób zatrudnionych w banku oraz osób, za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe, udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową jedynie na podstawie postanowienia wydanego na jego wniosek przez właściwy miejscowo sąd okręgowy, zaś po rozpatrzeniu wniosku sąd, w drodze postanowienia, wyraża zgodę na udostępnienie informacji, określając ich rodzaj i zakres, osobę lub jednostkę organizacyjną, których dotyczą, oraz podmiot zobowiązany do ich udostępnienia albo odmawia udzielenia zgody na udostępnienie informacji. Bank po doręczeniu mu postanowienia, ma obowiązek udzielić oznaczonych informacji. Ponadto, na zasadzie art. 106c, prokurator prowadzący postępowanie może również żądać ujawnienia informacji stanowiących tajemnicę bankową od podmiotów, którym bank taką tajemnicę ujawnił.

Jak wskazuje orzecznictwo, największe problemy interpretacyjne powstają na gruncie prawa do żądania informacji stanowiących tajemnicę bankową przez prokuratora i inne organy postępowania przygotowawczego oraz komornika.

W tym kontekście przytoczyć należy orzeczenia sądowe odnoszące się *ad casum* do problematycznych kwestii. Jak wskazuje judykatura, żądanie udzielenia informacji od banku, objętej tajemnicą bankową, stanowi rodzaj czynności o charakterze

wykrywczym w zakresie poszukiwania dowodów. Czynność ta, mogąca przybrać procesową formę postanowienia lub zarządzenia prokuratora, zmierza do pozyskania informacji o dowodzie, na który rozciąga się tajemnica bankowa i takie działanie organu procesowego nie ma charakteru czynności o jakich mowa w art. 236 § 1 k.p.k., a w konsekwencji nie podlega zaskarżeniu⁴⁹. Jednakże Sąd Najwyższy wskazuje, że na postanowienie prokuratora, zawierające żądanie udzielenia przez bank – na podstawie art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, Dz.U. z 2015 r., poz. 128 ze zm. – informacji

⁴⁸ Dz. U. z 2017 r., poz. 2361 ze zm.

⁴⁹ Sąd Rejonowy w Złotoryi, Postanowienie z dnia 28 lutego 2018 r., II K 865/17, LEX.

stanowiących tajemnicę bankową w rozumieniu art. 104 ust. 1 tej ustawy, bankowi przysługuje zażalenie, o ile kwestionuje nałożenie obowiązków wykraczających poza zakres, który prokurator na wskazanej wyżej podstawie prawnej miał prawo na bank nałożyć – art. 302 § 1 k.p.k. Właściwy do rozpoznania zażalenia jest prokurator bezpośrednio przełożony – art. 302 § 3 k.p.k.⁵⁰.

Ponadto, jak wskazuje orzecznictwo,

pomimo spełnienia wszystkich przesłanek przewidzianych w art. 105 ust. 2 lit. b Prawa bankowego prokurator nie jest uprawniony do samodzielnego występowania do Biura Informacji Kredytowej SA jako instytucji utworzonej i działającej na podstawie art. 105 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.) o uzyskanie informacji stanowiącej tajemnicę bankową, lecz zgodnie z art. 106c Prawa bankowego jest zobligowany do złożenia wniosku do właściwego sądu okręgowego celem wydania postanowienia o dostępności do danych związanych z tajemnicą bankową, w związku z toczącym się postępowaniem o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe przeciwko osobie fizycznej będącej stroną umowy lub umów zawartych z bankiem lub wieloma bankami⁵¹.

W przedmiocie prawa prokuratora do żądania informacji na zasadzie ww. art. 106b Prawa bankowego wskazać należy, iż orzecznictwo podkreśla, że

instytucja zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy bankowej ma charakter wyjątkowy i ostateczny. Przepis ten stanowi zasadę, od której ustawa wprowadza wyjątki o łagodniejszych rygorach (art. 105 ust. 1 pkt 2 ppkt b i c). Konsekwencją generalnego charakteru tej regulacji jest stosowanie jej tylko w wypadkach, gdy nie będzie możliwe skorzystanie z regulacji o łagodniejszych rygorach oraz gdy jest to niezbędne do realizacji celów toczącego się postępowania. Obowiązkiem prokuratora składającego wniosek o udzielenie zgody na udostępnienie informacji stanowiących tajemnicę bankową jest wykazanie, iż w sprawie zachodzi sytuacja szczególna uzasadniająca zastosowanie przedmiotowej instytucji, a więc wskazanie, iż udzielenie zgody na tym etapie postępowania jest konieczne dla osiągnięcia celów postępowania karnego. Natomiast sąd, rozpoznając taki wniosek i mając na względzie wyjątkowy charakter tego instrumentu, winien wnikliwie te okoliczności zbadać, a więc ustalić, czy w sprawie konieczne jest stosowanie tego przepisu wyjątkowego, dotyczącego materii chronionej zakazami dowodowymi, czy też prokurator może zgromadzić niezbędne dowody bez potrzeby uchylania tajemnicy bankowej⁵².

W przedmiocie natomiast żądania informacji objętych tajemnicą bankową przez komorników orzecznictwo jednolicie wskazuje, że to komornik każdorazowo decyduje o rodzaju potrzebnych informacji, zaś bank ma obowiązek udzielenia komornikowi tych informacji⁵³.

Wydaje się, że regulacja w zakresie wyłączenia tajemnicy bankowej jest zbyt kazuistyczna, i jako taka może tworzyć liczne trudności interpretacyjne. *De lege ferenda* postulować należy

⁵⁰ SN, Uchwała z dnia 30 marca 2016 r., I KZP 21/15, LEX.

⁵¹ SA we Wrocławiu, Postanowienie z dnia 5 grudnia 2007 r., II AKz 653/07, LEX.

⁵² SA w Lublinie, postanowienie z dnia 22 października 2008 r., II AKz 508/08, LEX.

⁵³ SN, wyrok z dnia 15 listopada 2017 r., II CSK 113/17, LEX.

weryfikację postanowień Prawa bankowego w tym zakresie oraz zmianę poprzez zastosowanie ogólnego wyłączenia obowiązku zachowania tajemnicy bankowej w przypadku, gdy obowiązek przekazania informacji objętych tajemnicą bankową wynika wprost z przepisów innych ustaw, umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną oraz obowiązujących aktów prawa międzynarodowego, lub gdy takie informacje udzielane są na żądanie uprawnionych podmiotów.

5. Przepisy sankcyjne

Ustawodawca w Prawie bankowym usankcjonował określone działania lub zaniechania stanowiąc w rozdziale 13 Prawa bankowego o odpowiedzialności cywilnej oraz karnej określonych osób (art. 170 i 171 Prawa bankowego).

5.1. Sankcje za naruszenie tajemnicy bankowej

Zgodnie z art. 171 ust. 5 Prawa bankowego kto, będąc obowiązany do zachowania tajemnicy bankowej, ujawnia lub wykorzystuje informacje stanowiące tajemnicę bankową, niezgodnie z upoważnieniem określonym w ustawie, podlega grzywnie do 1 000 000 złotych i karze pozbawienia wolności do lat 3.

Literatura wskazuje, że przez ujawnienie należy rozumieć każde zachowanie, w którego następstwie inny podmiot zyskuje dostęp do informacji stanowiących tajemnicę bankową. Przy czym z perspektywy przesłanego danego typu czynu zabronionego ambiwalentne pozostaje zachowanie podmiotu, który w wyniku popełnienia przestępstwa uzyskał dostęp do informacji stanowiących tajemnicę bankową. Innymi słowy, nie ma znaczenia, czy taki podmiot uczyni użytek z informacji objętych tajemnicą bankową, faktycznie się z nimi zapozna, czy będzie miał wyłącznie możliwość zapoznania się z takimi informacjami, z której to możliwości być może nawet nie skorzysta⁵⁴.

Niewątpliwie przestępstwo z art. 171 ust. 5 Prawa bankowego jest przestępstwem indywidualnym, które może być popełnione wyłącznie przez osobę obowiązaną do zachowania tajemnicy bankowej. W doktrynie prawa bankowego sporną kwestią pozostaje jednak, kogo na zasadzie tego przepisu należy uznać za osobę obowiązaną do zachowanie tajemnicy bankowej. Wskazać należy, że przedmiotowy spór jest sporem istotnym, jako że w tym zakresie warunkuje byt przestępstwa w stosunku do określonej osoby.

---

⁵⁴ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe...*

Podkreślić należy, że poza sporem pozostają podmioty wymienione w art. 104 ust. 1 Prawa bankowego, a zatem bank, osoby w nim zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe. Pytanie *de facto* sprowadza się do tego, czy podmioty, którym bank na zasadzie art. 104 ust. 2, art. 105 i n. Prawa bankowego przekazuje informacje objęte tajemnicą bankową, są również osobami zobowiązanymi do zachowania tajemnicy bankowej, zaś w razie jej niezachowania ponoszą odpowiedzialność karną z art. 171 ust. 5 Prawa bankowego.

Jak wskazuje Z. Ofiarski,

w doktrynie dominuje jednak pogląd, według którego przestępstwa określone w art. 171 ust. 5 pr. bank. nie popełnia osoba spoza banku, tj. osoba, której nie wymieniono w art. 104 ust. 1 pr. bank. Oceniono, że nie jest wystarczającą podstawą do odpowiedzialności za przestępstwo określone w art. 171 ust. 5 pr. bank. dobrowolne (umowne) przyjęcie na siebie przez kogoś zobowiązania do zachowania w poufności pewnych informacji, które stanowią tajemnicę bankową. Tak powstały obowiązek byłby bowiem wprawdzie obowiązkiem poufności, ale jednak nie obowiązkiem zachowania tajemnicy bankowej. Jeżeli jednak taka osoba wbrew przyjętemu na siebie zobowiązaniu ujawni lub wykorzysta pewne informacje, może ponosić odpowiedzialność za przestępstwo określone w art. 266 § 1 k.k., tzn. polegające na ujawnianiu lub wykorzystywaniu informacji (wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu), z którą dany podmiot zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową (sankcją jest grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2). Przyjęto bowiem założenie, że rodzaj czynu zabronionego określony w art. 171 ust. 5 pr. bank. jest tzw. przestępstwem indywidualnym, a jego sprawcą nie może być każdy, ale jedynie osoba, na której ciąży obowiązek zachowania tajemnicy bankowej. Do tak wyznaczonego kręgu należą jedynie – w myśl art. 104 ust. 1 pr. bank. – osoby zatrudnione w bankach oraz te, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe⁵⁵.

Jednakże, zdaniem tego autora,

informacje objęte tajemnicą bankową są przekazywane na zewnątrz banku na zasadach i w trybie określonym w art. 105 pr. bank., np. do sądu, prokuratora, komornika sądowego, wydawców elektronicznych instrumentów płatniczych, organów podatkowych. Podmioty zewnętrzne, które uzyskały informacje objęte tajemnicą bankową, również obowiązane są do ich należytej ochrony przed osobami trzecimi i wykorzystywania jedynie w celach określonych przepisami ustaw. W razie naruszenia tych reguł przez osoby zatrudnione w wyżej wymienionych jednostkach organizacyjnych, jak i przez osoby, za których pośrednictwem lub z których udziałem takie jednostki organizacyjne wykonują określone czynności (np. eksperci, biegli, radcowie prawni), powinny być również wobec nich stosowane sankcje karne określone w art. 171 ust. 5 pr. bank.⁵⁶.

Powyższy pogląd zasługuje na aprobatę. Niemniej jednak z uwagi na istniejące rozbieżności interpretacyjne *de lege ferenda* należałoby doprecyzować krąg podmiotów o indywidualnych

⁵⁵ *Idem, Prawo bankowe...*

⁵⁶ *Idem, Prawo bankowe...*

właściwościach, które jako podmioty obowiązane do zachowania tajemnicy bankowej mogą popełnić przestępstwo z art. 171 ust. 5 Prawa bankowego.

Wskazać należy, że zgodnie z orzecznictwem

przestępstwo polegające na ujawnieniu tajemnicy bankowej, o którym mowa w art. 171 ust. 5 ustawy z 1997 r. – Prawo bankowe, stanowi występki, bo jest zagrożone karą grzywny i pozbawienia wolności do lat trzech (vide art. 7 k.k.). W przeciwieństwie do zbrodni występki można popełnić także nieumyślnie, ale tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (art. 8 k.k.). Art. 171 ust. 5 ustawy z 1997 r. – Prawo bankowe zastrzeżenia takiego nie wprowadza, a zatem czyn wypełniający znamiona uregulowanego w nim przestępstwa musi być popełniony umyślnie; w przeciwnym razie nie podlega odpowiedzialności karnej⁵⁷.

Ponadto, doktryna prawa bankowego podkreśla, że skoro znamieniem przedmiotowego występku jest wykorzystanie lub ujawnienie informacji stanowiących tajemnicę bankową niezgodnie z upoważnieniem określonym w ustawie, to brak ustawowego określenia zakresu, przesłanek i warunków wykorzystania tych informacji powoduje trudności interpretacyjne i skutkuje marginalną liczbą skazań z to przestępstwo⁵⁸.

5.2. Sankcje za nieprzekazanie informacji, podanie nieprawdziwych informacji oraz zatajenie prawdziwych danych

Zgodnie z art. 171 ust. 4 Prawa bankowego kto, będąc obowiązany do podania uprawnionym organom informacji dotyczących banku i klientów banku w zakresie ustalonym w ustawie, podaje nieprawdziwe lub zataja prawdziwe dane, podlega grzywnie i karze pozbawienia wolności do lat 3.

Wyżej wskazany przepis stanowi o odpowiedzialności karnej osób, które są zobowiązane do przekazywania informacji objętych tajemnicą bankową podmiotom oraz w zakresie określonym ustawą. Podkreślić należy, że przepis dotyczy zarówno sytuacji, gdy obowiązek przekazywania określonych informacji wynika wprost zarówno z przepisów ustawy, jak i sytuacji, gdy określone informacje powinny zostać przekazane na żądanie uprawnionego podmiotu.

W zakresie strony podmiotowej wskazać należy, że powyższe przestępstwo może być popełnione wyłącznie umyślnie.

Czynnościami sprawczymi są: podanie nieprawdziwych danych lub zatajenie prawdziwych danych. W zakresie czynności sprawczych podkreślić należy, że w literaturze przedmiotu dominuje pogląd, według którego

⁵⁷ SA w Warszawie, Wyrok z dnia 17 września 2018 r., VI ACa 284/17.

⁵⁸ A. Kawulski, *Prawo bankowe...*

w katalogu przestępstw wymienionych w art. 171 ust. 4 pr. bank. nie powinna natomiast być sytuowana odmowa ujawnienia tajemnicy bankowej, której nie dotyczy żadna sankcja karna. Podkreślono, że w art. 171 ust. 4 pr. bank. sankcją karną obwarowano jedynie zachowanie osoby, która podaje nieprawdziwe lub zataja prawdziwe dane, a więc jego regulacja dotyczy sytuacji podawania danych, a nie odmowy ich podawania. Oceniono, że występuje tu luka w prawie, która nie może być wypełniona na zasadzie analogii, gdyż prawo karne w tego rodzaju sytuacjach jej nie toleruje⁵⁹.

Porządkowo wskazać należy, że ustawodawca odrębnie penalizuje zachowanie polegające na nieprzekazaniu – mimo ciężącego obowiązku – informacji do instytucji utworzonej na podstawie art. 105 ust. 4 Prawa bankowego. Zgodnie bowiem z art. 171 ust. 8 Prawa bankowego kto, będąc do tego obowiązany, nie przekazuje do instytucji utworzonej na podstawie art. 105 ust. 4 Prawa bankowego informacji o całkowitym wykonaniu zobowiązania albo jego wygaśnięciu, stwierdzeniu nieistnienia zobowiązania albo korekcie jego wysokości oraz o nowo powstałych zobowiązaniach w terminie 7 dni od wystąpienia zdarzenia uzasadniającego przekazanie informacji, podlega grzywnie do 30 000 złotych.

Ponadto, zgodnie z art. 156 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu kto, działając w imieniu lub na rzecz instytucji obowiązanej, nie dopełnia obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie popełnienia przestępstwa prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, lub obowiązku przekazania Generalnemu Inspektorowi zawiadomienia o powzięciu uzasadnionego podejrzenia, że określona transakcja lub wartości majątkowe będące przedmiotem tej transakcji mogą mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu, lub przekazuje Generalnemu Inspektorowi nieprawdziwe lub zataja prawdziwe dane dotyczące transakcji, rachunków lub osób, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Tej samej karze podlega, kto wbrew przepisom ustawy ujawnia osobom nieuprawnionym, posiadaczom rachunku lub osobom, których transakcja dotyczy, informacje zgromadzone zgodnie z ustawą lub wykorzystuje te informacje w sposób niezgodny z przepisami ustawy. Jeżeli sprawca czynu polegającego na niedopełnieniu obowiązku zawiadomienia lub ujawnieniu informacji osobom nieuprawnionym, działa nieumyślnie, podlega grzywnie. Wskazać jednak należy, że ww. regulacja dotycząca przestępstw z art. 165a i 299 k.k.

Wydaje się, że penalizowane powinno być również zachowanie polegające na nieuzasadnionym nieprzekazaniu wbrew ciężącemu obowiązkowi informacji stanowiących tajemnicę bankową lub też zachowanie polegające na nieuzasadnionej odmowie przekazania informacji, o których mowa powyżej, uprawnionym podmiotom na ich żądanie. Wobec powyższego zasadnym jest rozważenie zmian w art. 171 Prawa bankowego, w omawianym zakresie.

⁵⁹ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe...*; tak też m.in. G. Sikorski, *Prawo bankowe...*

5.3. Odpowiedzialność cywilnoprawna

Poza odpowiedzialnością karną, wynikającą wprost z przepisów karnych Prawa bankowego, o której to odpowiedzialności mowa powyżej, możliwa jest również odpowiedzialność cywilnoprawna.

W przepisach Prawa bankowego nie ma regulacji, która stanowiłaby bezpośrednią podstawę roszczeń cywilnoprawnych w związku z naruszeniem tajemnicy bankowej. Jedynym przepisem Prawa bankowego stanowiącym o sankcjach cywilnoprawnych jest art. 170 Prawa bankowego, zgodnie z którym wykonywanie czynności bankowych bez zezwolenia nie stanowi podstawy do pobierania oprocentowania, prowizji, opłat ani innego wynagrodzenia, zaś każdy kto otrzymał oprocentowanie, prowizję, opłatę lub inne wynagrodzenie za wykonywanie czynności bankowych bez zezwolenia, jest zobowiązany do ich zwrotu.

Jednakże, braku w Prawie bankowym i innych ustawach dotyczących sektora bankowego regulacji w tym zakresie nie należy interpretować jako braku podstaw w ogóle do jakichkolwiek roszczeń cywilnoprawnych w związku z naruszeniem tajemnicy bankowej. Do roszczeń cywilnoprawnych w przedmiotowym zakresie należy stosować ogólne zasady prawa cywilnego zawarte w Kodeksie cywilnym.

Podkreślić należy, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego

art. 105 ust. 5 ustawy z 1997 r. Prawo bankowe nie stanowi samodzielnej podstawy odpowiedzialności banku za szkody wynikające z ujawnienia tajemnicy bankowej i wykorzystania jej niezgodnie z przeznaczeniem. Art. 105 ust. 5 ustawy z 1997 r. Prawo bankowe może stanowić – w powiązaniu z właściwymi przepisami Kodeksu cywilnego – podstawę odpowiedzialności banku bądź to kontraktowej (art. 471, 474 k.c.), bądź to deliktowej (art. 415, 429, 430 k.c.)⁶⁰.

Celem przypomnienia ogólnych zasad odpowiedzialności *ex contractu* przewidzianej w przepisach Kodeksu cywilnego wskazać należy, że zgodnie z art. 471 k.c., dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Ponadto, zgodnie z art. 474 k.c., dłużnik odpowiedzialny jest jak za własne działanie lub zaniechanie działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa, jak również osób, którym wykonanie zobowiązania powierza. Przepis powyższy stosuje się także w wypadku, gdy zobowiązanie wykonywa przedstawiciel ustawowy dłużnika.

Zaistnienie odpowiedzialności odszkodowawczej jest warunkowane łącznym zaistnieniem trzech przesłanek, którymi są:

⁶⁰ SN, Wyrok z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09.

1. zdarzenie, definiowane jako fakt powodujący uszczerbek, poprzez który ustawodawca rozumie ludzkie działanie lub zaniechanie, polegające na niewykonaniu lub na nienależytym wykonaniu zobowiązania, lub też inne zdarzenie, w wyniku którego doszło do wyrządzenia szkody osobie trzeciej, a z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy;
2. szkoda, w przedmiocie której brak jest definicji ustawowej tego pojęcia na potrzeby obrotu cywilnoprawnego. Powszechnie przyjmuje się odpowiednie zastosowanie definicji szkody, przyjętej w języku polskim. Zgodnie z funkcjonującą w języku polskim definicją szkodą jest *ubytek mienia, utrata realnej lub spodziewanej wartości materialnej lub moralnej; strata, uszczerbek*⁶¹;
3. związek przyczynowy, pomiędzy szkodą a zdarzeniem, z którym ustawa łączy obowiązek odszkodowawczy.

W zakresie odpowiedzialności deliktowej wskazać należy, że jest to odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym. Istnienie odpowiedzialności *ex delicto* jest niezależne od istnienia pomiędzy stronami umownego (kontraktowego) stosunku obligacyjnego, bowiem źródłem odpowiedzialności deliktowej jest, wspomniany wcześniej, czyn niedozwolony. Kodeksowa regulacja odpowiedzialności deliktowej to art. 415–449¹⁰ k.c. Zgodnie z art. 415 k.c., kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Tak jak w przypadku odpowiedzialności kontraktowej, ogólne przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej znajdują analogiczne zastosowanie do odpowiedzialności deliktowej. W celu przypomnienia należy wskazać, że przesłankami tymi są: zdarzenie, z którym ustawa wiąże odpowiedzialność na określonej zasadzie, szkoda oraz oczywiście związek przyczynowy pomiędzy danym zdarzeniem a szkodą, która nastąpiła. Biorąc pod uwagę jednak specyfikę deliktów, ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie pewnych indywidualnych i szczególnych regulacji. W zakresie odpowiedzialności deliktowej podkreślić należy, że przepisy prawa cywilnego przewidują taką odpowiedzialność również w przypadku winy w wyborze oraz szkody wyrządzonej przez podwładnego, o czym stanowią art. 429 i art. 430 k.c. Zgodnie z art. 429 k.c., kto powierza wykonanie czynności drugiemu, ten jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną przez sprawcę przy wykonywaniu powierzonych mu czynności, chyba że nie ponosi winy w wyborze albo że wykonanie czynności powierzył osobie, przedsiębiorstwu lub zakładowi, które w zakresie swej działalności zawodowej trudnią się wykonywaniem takich czynności. Zgodnie zaś z art. 430 k.c. kto na własny rachunek powierza wykonanie czynności osobie, która przy wykonywaniu tej czynności podlega jego kierownictwu i ma obowiązek stosować się do jego wskazówek, ten jest odpowiedzialny za szkodę wyrządzoną z winy tej osoby przy wykonywaniu powierzonych jej czynności.

⁶¹ B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996, s. 1092.

Niemniej jednak wskazać należy, że celem niniejszego rozdziału jest wyłącznie wskazanie podstaw prawnych i rodzaju odpowiedzialności związanej z naruszeniem tajemnicy bankowej. Z perspektywy przedmiotu niniejszej pracy bezcelowa pozostaje dalsza szczegółowa analiza przesłanek odpowiedzialności *ex contractu* czy *ex delicto*.

Porządkowo wskazać należy na przepisy wyłączające odpowiedzialność banku w tym zakresie. Zgodnie z art. 105 ust. 5–6 Prawa bankowego bank ponosi odpowiedzialność za szkody wynikające z ujawnienia tajemnicy bankowej i wykorzystania jej niezgodnie z przeznaczeniem. Niemniej jednak bank nie ponosi odpowiedzialności za szkodę wynikającą z ujawnienia tajemnicy bankowej przez osoby i instytucje upoważnione przez ustawę do żądania od banków udzielania informacji stanowiących tajemnicę bankową.

6. Regulacje międzynarodowe wyłączające tajemnicę bankową w prawodawstwie RP

Na mocy ustawy FATCA (*Foreign Account Tax Compliance Act*) uchwalonej przez Kongres w dniu 28 marca 2010 r. amerykański ustawodawca wprowadził obowiązek identyfikacji amerykańskich posiadaczy rachunków finansowych oraz przesyłania informacji o niektórych rachunkach za pośrednictwem polskich organów do Stanów Zjednoczonych. Jest ona o tyle istotna, iż w związku z przedmiotową ustawą w dniu 7 października 2014 r. pomiędzy rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczony Ameryki została zawarta umowa w sprawie poprawy wypełniania międzynarodowych obowiązków podatkowych oraz wdrożenia ustawodawstwa FATCA i towarzyszących Uzgodnień Końcowych⁶². Zgodnie z art. 2 niniejszej umowy każda ze stron umowy ma obowiązek pozyskiwania informacji. Polska jest zobowiązana do pozyskiwania i wymiany szeregu informacji w odniesieniu do każdego amerykańskiego rachunku raportowanego w każdej z raportujących polskich instytucji finansowych, w tym w szczególności takie informacje stanowią:

- nazwisko, adres oraz amerykański NIP każdej szczególnej osoby amerykańskiej, która jest posiadaczem takiego rachunku, oraz w przypadku podmiotu niebędącego podmiotem amerykańskim, który to podmiot po przeprowadzeniu procedur sprawdzających określonych w Załączniku I, został zidentyfikowany jako kontrolowany przez jedną lub więcej osób kontrolujących, będących szczególnymi osobami amerykańskimi, nazwę, adres oraz amerykański NIP (jeżeli jest dostępny) tego podmiotu i każdej szczególnej osoby amerykańskiej;
- numer rachunku (lub jego funkcjonalny odpowiednik w przypadku braku takiego numeru);
- nazwa oraz numer identyfikacyjny raportującej polskiej instytucji finansowej;

⁶² Dz. U. z 2015 r., poz. 1647.

- saldo rachunku lub wartość (włączając, w przypadku pieniężnych umów ubezpieczenia lub umów renty, wartość pieniężną lub wartość wykupu) ustalone na koniec roku kalendarzowego lub innego stosownego okresu raportowania lub, jeżeli rachunek został zamknięty w ciągu roku, bezpośrednio przed jego zamknięciem.

w przypadku jakiegokolwiek rachunku powierniczego:

- łączna wartość brutto odsetek, dywidend oraz innych dochodów osiągniętych w związku z aktywami posiadanymi na rachunku, a w każdym przypadku wypłaconych lub uznanych na poczet rachunku (lub w związku z tym rachunkiem) w roku kalendarzowym lub innym stosownym okresie raportowania,
- łączna wartość brutto przychodów ze sprzedaży lub umorzenia aktywów wypłaconych lub uznanych na poczet rachunku w roku kalendarzowym lub innym stosownym okresie raportowania, w związku z którymi raportująca polska instytucja finansowa działa jako powiernik, broker, pełnomocnik lub innego rodzaju agent działający na rzecz posiadacza rachunku;

w przypadku jakiegokolwiek rachunku depozytowego:

- łączna wartość brutto odsetek wypłaconych lub uznanych na poczet rachunku w roku kalendarzowym lub innym stosownym okresie raportowania;

w przypadku jakiegokolwiek rachunku nieopisanego powyżej:

- łączne wartości brutto wypłacone lub uznane na poczet rachunku w roku kalendarzowym lub innym stosownym okresie raportowania, w związku z którymi raportująca polska instytucja finansowa działa jako zobowiązany lub dłużnik, włączając łączną wartość jakichkolwiek kwot umorzeń dokonanych na rzecz posiadacza rachunku w roku kalendarzowym lub innym stosownym okresie raportowania.

Celem efektywnego wypełniania obowiązków wynikających z umowy, w Ustawie z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy⁶³ (dalej: k.k.s.), w art. 80 dodano § 2a, zgodnie z którym kto wbrew obowiązkowi nie składa w terminie właściwemu organowi informacji o amerykańskich rachunkach raportowanych, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o wykonywaniu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki w sprawie poprawy wypełniania międzynarodowych obowiązków podatkowych oraz wdrożenia ustawodawstwa FATCA (Dz.U. poz. 1712), podlega karze grzywny do 18 stawek dziennych, zaś jeżeli informację określoną powyżej złożono nieprawdziwą, sprawca podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

Niniejsza regulacja niewątpliwie osłabia ochronę informacji poufnych gwarantowaną przez tajemnicę bankową, przynajmniej w zakresie podmiotów określonych w umowie. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż nie jest konieczne nawet składanie wniosku o udostępnienie informacji chronionych m.in. tajemnicą bankową. Wymiana informacji odbywa się

⁶³ T.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1958 ze zm.

automatycznie, co wynika z obowiązku cyklicznego przekazania tychże danych, a zatem wymiana informacji stanowiących tajemnicę bankową nie podlega *de facto* żadnej kontroli. Co więcej, nieprzekazanie lub przekazanie niepoprawnych informacji zostało na mocy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o wykonywaniu Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w sprawie poprawy wypełniania międzynarodowych obowiązków podatkowych oraz wdrożenia ustawodawstwa FATCA⁶⁴, zabezpieczone sankcją karną w postaci grzywny.

Na gruncie prawa Unii Europejskiej funkcjonuje tzw. Euro-FATCA, który jest przyjętym modelem automatycznej wymiany informacji podatkowych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej, wprowadzonym dyrektywą Rady 2014/107/UE z dnia 9 grudnia 2014 r. zmieniającą dyrektywę 2011/16/UE w zakresie obowiązkowej automatycznej wymiany informacji w dziedzinie opodatkowania⁶⁵.

Euro-FATCA implementowany został do polskiego systemu prawnego ustawą z dnia 9 marca 2017 r., o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami⁶⁶ (dalej: ustawa o wymianie informacji podatkowych – u.o.w.i.p.). Zgodnie z przedmiotową ustawą w zakresie i na zasadach wynikających z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, innych ratyfikowanych umów międzynarodowych, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, oraz innych umów międzynarodowych, których stroną jest Unia Europejska, informacje podatkowe mogą być udostępniane właściwemu organowi, pod warunkiem że wykorzystywanie udostępnionych informacji podatkowych nastąpi zgodnie z zasadami określonymi w tych umowach.

Podkreślić należy, że zgodnie z art. 6 ustawy o wymianie informacji podatkowych, do ujawnienia ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych, upoważnionemu przez niego organowi Krajowej Administracji Skarbowej, Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej lub jego upoważnionemu przedstawicielowi informacji podatkowych w trybie i zakresie przewidzianych ustawą nie stosuje się przepisów ograniczających udostępnianie danych objętych tajemnicą prawnie chronioną, z wyjątkiem informacji niejawnych. Ponadto, zgodnie z art. 7 u.o.w.i.p., o udostępnianiu informacji otrzymanych na podstawie ustawy oraz umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, innych ratyfikowanych umów, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, oraz innych umów międzynarodowych, których stroną jest Unia Europejska, a także porozumień zawartych na podstawie tych umów, nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości⁶⁷ w zakresie, w jakim jest to niezgodne z postanowieniami tych umów lub porozumień lub przepisami ustawy. Szczegółowy

⁶⁴ T.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1858 ze zm.

⁶⁵ Dz. Urz. UE L z 2014 r. Nr 359, s. 1.

⁶⁶ Dz. U. z 2017 r., poz. 648 ze zm.

⁶⁷ Dz. U. z 2019 r., poz. 125.

tryb wymiany informacji został uregulowany w kolejnych przepisach ustawy o wymianie informacji podatkowych i nie jest celowym jego dalsze omawianie.

Niewykonanie obowiązków wynikających z ustawy o wymianie informacji podatkowych jest czynem zabronionym w myśl Kodeksu karnego skarbowego. Zgodnie z art. 80 § 2 k.k.s. płatnik oraz podmiot, o którym mowa w art. 41 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, niepełniący funkcji płatnika, który wbrew obowiązkowi nie składa w terminie podatnikowi lub właściwemu organowi wymaganej informacji podatkowej lub informacji, o których mowa w art. 42 ust. 2 pkt 2 powołanej ustawy, podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych. Zgodnie z art. 80c k.k.s. kto, działając w imieniu lub interesie raportującej instytucji finansowej, wbrew przepisom ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami, nie dopełnia obowiązku:

1. stosowania zasad i procedur należytej staranności oraz procedur sprawozdawczych,
2. rejestrowania czynności podejmowanych w ramach procedur należytej staranności,
3. gromadzenia dokumentacji wymaganej w ramach stosowania procedur należytej staranności,
4. usunięcia w terminie nieprawidłowości wskazanych w wyniku kontroli, o którym mowa w art. 70 ust. 4 tej ustawy,
5. podlega karze grzywny do 180 stawek dziennych.

Zgodnie zaś z art. 80d k.k.s. kto działając w imieniu lub interesie podatnika, wbrew przepisom ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami, składa nieprawdziwą informację dla celów informacji o jednostkach wchodzących w skład grupy podmiotów, podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

Ponadto, wskazać również należy, że ustawa o wymianie informacji podatkowych stanowi o karach pieniężnych, które są nakładane na instytucję finansową, która nie wykonała ciążących na niej obowiązków raportowania.

W zakresie prawa międzynarodowego wspomnieć również należy o Common Standard on Reporting and Due Diligence for Financial Account Information (CRS), który jest standardem automatycznej wymiany informacji o rachunkach finansowych rezydentów państw należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Państwa członkowskie podpisały w zakresie CRS wielostronną umowę o automatycznej wymianie informacji o rachunkach finansowych (z ang. *Multilateral Competent Authority Agreement*, tzw. MCAA). Polska podpisała tę umowę w dniu 27 stycznia 2016 r., poza Polską, umowa została podpisana przez 76 krajów, w tym m.in. Włochy, Wielką Brytanię i Szwajcarię⁶⁸.

⁶⁸ Według danych opublikowanych przez OECD, aktualnych na dzień 24 stycznia 2019 r., <https://www.oecd.org/tax/beps/CbC-MCAA-Signatories.pdf> [dostęp: 23.05.2019].

II. Tajemnica bankowa w wybranych krajach w Europie

1. Tajemnica bankowa w prawodawstwie Wielkiej Brytanii

Charakterystyczną cechą Wielkiej Brytanii jest system prawny *common law*. Fakt ten ma szczególne znaczenie z perspektywy regulacji tajemnicy bankowej, dlatego że przepisy prawa w marginalnym zakresie odnoszą się do tej kwestii. Porządkowo należy wskazać, iż przez długi okres obowiązywały jedynie ogólne regulacje⁶⁹ dotyczące tajemnicy bankowej, które określały zaledwie jej zakres przedmiotowy. Przestrzeganie jej nie było jednak zabezpieczone przez przepisy o charakterze karnym.

Obecnie zasady odnoszące się do tajemnicy bankowej zostały częściowo uregulowane w ustawie o usługach finansowych (reforma bankowości) z 2013 r. W pierwszej kolejności należy jednak podkreślić, iż przepisy te mają zastosowanie do określonego w ustawie kręgu podmiotów, wśród których nie zostały wymienione banki. Warto jednak przyjrzeć się tym przepisom ze względu na to, że są to jedyne przepisy w ustawodawstwie Wielkiej Brytanii, które regulują obecnie kwestię tajemnicy bankowej.

Na gruncie ustawy o usługach finansowych (reforma bankowości) z 2013 r. przyjmuje się, że informacje poufne nie mogą być ujawniane przez odbiorcę głównego ani przez żadną osobę, która bezpośrednio lub pośrednio uzyskała informację od odbiorcy głównego, bez zgody:

- a) osoby, od której odbiorca główny uzyskał informację,
- b) osoby, do której się odnosi⁷⁰.

Na potrzeby tej regulacji informacje poufne oznaczają informacje, które:

- a) odnoszą się do działalności [gospodarczej]⁷¹ lub innych spraw każdego podmiotu;
- b) zostały przyjęte przez odbiorcę głównego do celów lub na potrzeby wykonywania wszelkich funkcji PSR w ramach tej części;
- c) nie podlega wyłączeniom wskazanym w ustawie (przedstawione poniżej).

---

⁶⁹ Art. 82 i art. 86 Banking Act z 1987 r.

⁷⁰ Art. 91 (1) ustawy o usługach finansowych z 2013 r.

⁷¹ Mowa jest tutaj o działalności gospodarczej rozumianej szerzej niż na gruncie prawa polskiego – odnosi się do ogółu możliwych form prawnych prowadzenia działalności.

Przy czym nie ma znaczenia, czy informacje te zostały uzyskane ze względu na obowiązujące na gruncie jakichkolwiek uchwalonych przepisów obowiązki udostępnienia informacji oraz czy zostały pozyskane do innych celów, jak również do celów wymienionych powyżej.

Jak już zostało wspomniane wyżej, ustawa przewiduje także wyłączenia, zgodnie z którymi informacjami poufnymi nie są informacje, które:

- a) zostały udostępnione publicznie na podstawie ujawnienia w jakichkolwiek okolicznościach oraz celach, których ujawnienie nie jest zabronione w niniejszej sekcji,
- b) mają postać streszczenia lub zbioru informacji sformułowanych, na podstawie którego nie jest możliwe ustalenie informacji w odniesieniu do żadnej konkretnej osoby.

Na potrzeby tej regulacji odbiorca główny jest rozumiany jako Payment Systems Regulator (PSR), Financial Conduct Authority (FCA), osoba która jest lub była zatrudniona przez PSR lub FCA, osoba która jest lub była zaangażowana w świadczenie usług na rzecz PSR lub FCA, osoba wyznaczona do sporządzenia sprawozdania zgodnie z art. 82 ustawy o usługach finansowych z 2013 r., osoba wyznaczona na podstawie art. 83 ustawy o usługach finansowych z 2013 r.

Co więcej, art. 91 nie stosuje się w przypadku, gdy ujawnienie dotyczy informacji poufnych, których:

- a) wyłączenie poufności zostało dokonane w celu ułatwienia dokonywania funkcji publicznych,
- b) jest to dozwolone przez przepisy wydane przez Ministerstwo Skarbu w ramach tej sekcji.

Na potrzeby ww. „funkcje publiczne” obejmują:

- a) funkcje nadane przez lub zgodnie z jakimkolwiek postanowieniem zawartym w każdym akcie prawnym,
- b) funkcje nadane przez lub zgodnie z jakimkolwiek postanowieniem zawartym w traktatach UE lub jakimkolwiek instrumencie UE,
- c) podobne funkcje przyznane osobom przez przepisy lub na mocy przepisów, które wchodzą w zakres prawa państwa lub terytorium znajdującego się poza Zjednoczonym Królestwem,
- d) funkcje wykonywane w odniesieniu do określonego postępowania dyscyplinarnego.

Przepisy zawarte w tym artykule mogą w szczególności umożliwiać udzielanie zezwoleń na ujawnienie informacji poufnych lub informacji poufnych określonego rodzaju:

- a) przez określonych odbiorców lub odbiorców określonego opisu, dla dowolnej osoby w celu umożliwienia lub pomocy odbiorcy w wykonywaniu określonych funkcji publicznych,
- b) przez określonych odbiorców lub odbiorców określonego opisu, określonym osobom lub osobom o określonych opisach, w celu umożliwienia lub pomocy tym osobom w wykonywaniu określonych funkcji publicznych,
- c) przez PSR dla Skarbu Państwa w dowolnym celu,

- d) przez dowolnego odbiorcę, jeśli ujawnienie dotyczy lub wiąże się z określoną procedurą.

Przepisy niniejszego artykułu mogą również obejmować:

- a) udzielanie zgody na ujawnienie informacji poufnych na określonych warunkach (które mogą dotyczyć uzyskania zgody lub jakiegokolwiek innej materii),
b) ograniczania przypadków, w których można ujawnić informacje poufne zgodnie z niniejszymi przepisami.

W odniesieniu do informacji poufnych każdy z poniższych jest odbiorcą:

- a) odbiorca pierwotny,
b) osoba uzyskująca informacje bezpośrednio lub pośrednio od głównego odbiorcy.

Porządkowo wskazać należy, że ww. określenia „informacje poufne” i „odbiorca pierwotny” mają takie samo znaczenie jak w art. 91, zaś „określony” oznacza określony w przepisach.

Warto także wspomnieć, że dopiero w omawianej obecnie ustawie została uregulowana odpowiedzialność za ujawnienie informacji chronionych tajemnicą bankową. Przepisy związane z jej ujawnieniem, w zależności od tego regionu, w jakim wyrok skazujący został wydany, oraz od rodzaju naruszenia zagrożone są karą grzywny lub od 3 miesięcy do 2 lat pozbawienia wolności.

Brak regulacji tajemnicy bankowej w odniesieniu do instytucji bankowych ma swoje odzwierciedlenie w znaczeniu kodeksów branżowych, ustalanych przez podmioty funkcjonujące na rynku, w których zwyczajowo są zawarte kwestie ochrony poufności uzyskanych informacji, jako przykład może tutaj posłużyć the Banking Code oraz the Business Banking Code, zgodnie z którym podmioty deklarujące przestrzeganie kodeksów obiecują działać uczciwie i racjonalnie, przestrzegając kluczowych zobowiązań, wśród których wyróżnia się traktowanie wszystkich danych osobowych jako prywatnych i poufnych oraz posługiwanie się bezpiecznymi i niezawodnymi systemami bankowymi i płatniczymi⁷².

Warto także zwrócić uwagę na wydaną przez the Bank of England (BoE) deklarację o zachowaniu tajemnicy (*Declaration of Secrecy*), która określa zasady przestrzegania tajemnicy bankowej przez BoE. Odnosi się ona do informacji o wszelkich podmiotach, z którymi BoE ma jakiegokolwiek kontakty. Informacje poufne uzyskane w trakcie pełnienia obowiązków nie mogą być ujawniane poza BoE oraz PRA. Jeżeli podmiot ubiegający się o ujawnienie mu informacji poufnych nie uzyska wyraźnego upoważnienia BoE lub PRA, żadna osoba mająca dostęp do informacji poufnych nie może pozwolić, aby taki podmiot miał dostęp lub otrzymał kopie lub wyciągi z wszelkich ksiąg, dokumentów lub zapisów elektronicznych należących do BoE lub PRA. Nieautoryzowane ujawnianie informacji, w tym informacji uzyskanych w ramach uprawnień regulacyjnych BoE lub PRA jest przestępstwem. Zakazane są starania osiągnięcia zysków lub minimalizowania strat, finansowych lub innych, poprzez wykorzystanie

⁷² <http://www.bcsb.co.uk/key-points-of-the-code/> [dostęp: 23.05.2019].

bezpośrednio lub pośrednio informacji uzyskanych w trakcie pełnienia obowiązków. Wszystkie osoby mające dostęp do takich informacji mają obowiązek przestrzegania zasad zawartych w podręczniku dla pracowników oraz przestrzegać obowiązków personelu zawartych w *The Official Secrets Act 1989* (Ustawa o tajemnicach służbowych z 1989 r.)⁷³. Oryginał dokumentu stanowi rysunek (dołączony na końcu tej części opracowania).

Ze względu na to, że oprócz kodeksów środowiskowych brak jest bezpośrednich regulacji w zakresie tajemnicy bankowej, jej konstrukcja opiera się głównie na orzecznictwie sądowym. Jednym z najważniejszych orzeczeń, które ugruntowało trwałą praktykę w zakresie tajemnicy bankowej, jest sprawa Turniera przeciwko National Provincial i Union Bank of England z 1924 r., na gruncie której wskazuje się cztery wyjątki od obowiązku banku do przestrzegania tajemnicy:

1. gdy bank jest obowiązany przepisami prawa do ujawnienia tajemnicy,
2. gdy bank ma publiczny obowiązek ujawnienia informacji,
3. jeśli interesy banku wymagają ujawnienia informacji,
4. jeśli klient zgodził się na ujawnienie informacji.

W związku z tym, iż przestrzeganie tajemnicy bankowej nie jest zabezpieczone sankcją za jej złamanie, warto także przytoczyć stanowisko Financial Ombudsman (brytyjskiego Rzecznika Finansowego), zgodnie z którym jeżeli bank ujawnia informacje o kliencie w okolicznościach innych niż cztery powyżej wskazane przypadki, powinien być pociągnięty do odpowiedzialności [...]. Na ocenę naruszenia nie ma wpływu umyślność działania. Jeśli nieostrożność banku prowadzi do naruszenia poufności, nie wpływa to na fakt, iż naruszył on fundamentalny obowiązek wobec swojego klienta⁷⁴.

W związku z powyższym podstawą przestrzegania tajemnicy bankowej jest *de facto* umowa zawarta z klientem przez bank.

⁷³ <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/about/human%20resources/secretcy> [dostęp: 23.05.2019].

⁷⁴ https://www.financial-ombudsman.org.uk/publications/ombudsman-news/45/45_bankers_duty.htm?fbclid=IwAR388agtG7_vDy93Y4XUAB6QuTcYFFrWzgoe3VJJJDGCKcZM9qmuj6GnwF4w [dostęp: 23.05.2019].

Rysunek 1. The Bank of England Declaration of Secrecy.

THE BANK OF ENGLAND (THE BANK)
DECLARATION OF SECRECY

Bank Secrecy Rules

The Bank's rules with regard to secrecy are that:

The strictest secrecy is to be observed with respect to information of any kind acquired in the course of your duties relating to the affairs and concerns of: the Bank; the Prudential Regulation Authority (the PRA); Her Majesty's Government; other customers; or other persons, companies or organisations with which the Bank or the PRA may have dealings.

Information acquired during the course of your duties must not be disclosed outside the Bank or the PRA (other than in the proper exercise of your duties or as required by law). Unless you are expressly authorised by the Bank or the PRA to do so, you must not allow any unauthorised person to have access to, or be provided with copies or extracts from, any books, papers or electronic records belonging to the Bank or the PRA. It is a criminal offence to make unauthorised disclosure of certain information, including information obtained under the regulatory powers of the Bank or the PRA.

You must not seek to profit or to minimise any loss, financial or otherwise, by making use directly or indirectly of information acquired in the course of your duties. You must comply with the policies contained in the Staff Handbook, and have regard to the [Notice to Staff concerning the Official Secrets Act 1989](#). Your specific attention is drawn to the contents of the [Guidance Note on Market Abuse](#) (Insider Dealing and Market Manipulation) and to the [Personal Financial Transactions Policy](#) insofar as these apply to you.

You must not take part in any public discussion, in the press or otherwise, regarding the affairs or policy of the Bank or the PRA without first obtaining, through your Head of Division the permission of the Head of Stakeholder & Media Engagement.

2. Tajemnica bankowa w prawodawstwie Włoch

Aktualnie na gruncie powszechnie obowiązującego prawa we Włoszech brak jest regulacji dotyczącej obowiązku przestrzegania tajemnicy bankowej (*Il Segreto Bancario*). Podkreślić należy, że tajemnica bankowa interpretowana jest bezpośrednio z postanowień konstytucji Republiki Włoskiej z 27 grudnia 1947 r. Co prawda w postanowieniach konstytucji Republiki Włoskiej nie ma oczywiście przepisu, który *expressis verbis* gwarantowałby ochronę tajemnicy bankowej, niemniej jednak doktryna interpretuje obowiązek zachowania tajemnicy bankowej i jej ochronę z art. 47 Konstytucji Republiki Włoskiej, zgodnie z którym Republika zachęca i chroni oszczędzanie we wszystkich jego formach: reguluje, koordynuje i kontroluje operacje kredytowe, uznając, że kluczowym elementem zachęcającym do oszczędzania jest właśnie zachowanie tajemnicy bankowej chronionej przepisami rangi konstytucyjnej. Nie jest to jednak oczywiste, stąd też stanowisko pozostałej części doktryny, według której sam całokształt konstytucji, która ogranicza prawa jednostki na korzyść interesów zbiorowych, przeczy możliwości interpretowania tajemnicy bankowej, której istota jest zupełnie odwrotna – w celu ochrony prawa jednostki ogranicza się ewentualne prawa grup podmiotów.

Wskazać należy, że podstaw dla ochrony pozyskiwanych przez banki informacji doszukuje się także w art. 622 c.p. (włoski odpowiednik kodeksu postępowania cywilnego), który gwarantuje ochronę tajemnicy zawodowej (*Il Segreto Professionale*). Nie jest to jednak jednogłośnie stanowisko doktryny.

Mimo braku innych regulacji prawnych w tym zakresie, doktryna we Włoszech wypracowała definicję tajemnicy bankowej. Dr Fabrizio Vedana definiuje tajemnicę bankową jako

prawo/obowiązek banku do zachowania poufności w kontaktach z klientami i w stosunkach zewnętrznych informacji zdobytych podczas wykonywania działalności, a dr Raffaele di Palma jako roszczenie wobec banku o nieujawnianie i niepublikowanie informacji uzyskanych w trakcie prowadzenia działalności⁷⁵.

Historycznie tajemnica bankowa była uregulowana częściowo m.in. w ustawie nr 385 z dnia 1 sierpnia 1993 r. dotyczącej instytucji bankowych i kredytowych⁷⁶. Zgodnie z art. 10 ustawy o instytucjach bankowych i kredytowych, wszelkie wiadomości, informacje i dane będące pod kontrolą Banku Włoskiego objęte były tajemnicą urzędową nawet w stosunku do administracji publicznej. Podmiotami zobowiązanymi do jej przestrzegania byli zarówno pracownicy Banku Włoskiego, jak i wszystkie osoby mające powiązanie z Bankiem Włoch, zgodnie z przepisami o tajemnicy zawodowej. Ustawa przewidywała jednak wyjątki – pierwszy z nich dotyczył udzielania informacji w związku ze śledztwem prowadzonym w sprawie karnej lub podczas postępowania związanego z prawem cywilnym lub prawem spółek

⁷⁵ A. Pallini, J. Sgalippa, *Il Segreto Bancario: istituto in cerca d' identità*, Libera Università Internazionale Degli Studi Sociali, Anno Accademico 2014/2015, pag. 5.

⁷⁶ Legge in Materia Bancaria e Creditizia, approvato con D.lgs n. 385, 1 Settembre 1993.

w odniesieniu do instytucji kredytowej, która ogłosiła upadłość lub została postawiona w stan likwidacji wyrokiem sądowym, o ile nie dotyczyły one praw osób trzecich, zaś drugi wyjątek dotyczył wykrytych nieprawidłowości przestępczych, przekazywanych wyłącznie Gubernatorowi.

Attilio Befera, dyrektor Agencji Skarbowej, który *de facto* wprowadził w dniu 25 marca 2013 r. w życie postanowienia dekrety *Salva Italia*, według którego podmioty finansowe zobowiązane zostały do okresowego przekazywania informacji do rejestru podatkowego informacji o działaniach, określonych w art. 7 Dekretu Prezydenta Republiki z dnia 29 września 1973 r. n. 605⁷⁷. Zgodnie z ww. przepisami banki oraz pośrednicy finansowi mają obowiązek przesyłania Agencji Skarbowej wszystkich informacji odnoszących się do przepływów na rachunkach bieżących. Uzyskane od instytucji finansowych dane objęte tajemnicą bankową są porównywane m.in. z deklaracjami podatkowymi w celu dokonania oceny ich wiarygodności pod kątem zgodności z nimi. Agencja Skarbowa na podstawie porównania tworzy tzw. czarną listę podatników, względem których wszczyna się podatkowe postępowanie wyjaśniające w zakresie niezgodności między dochodami a wydatkami. Postępowanie takie toczy się zaś na zasadzie domniemania winy, a nie domniemania niewinności, co sprawia, że to podatnik, wobec którego toczy się postępowanie, ma obowiązek udowodnienia, że nie popełnił przestępstwa podatkowego. Taki zabieg spowodował znaczne wzmocnienie instrumentów Agencji Skarbowej – wobec której zgodnie z wcześniej wspomnianym art. 10 ustawy nr 385 z dnia 1 sierpnia 1993 r. dotyczącej instytucji bankowych i kredytowych, jako organu administracji publicznej bank włoski miał obowiązek dochowania tajemnicy bankowej.

Szerokie uprawnienia Agencji Skarbowej finalnie uległy zwiększeniu na mocy najnowszego Dekretu, tj. z mocą ustawy z 9 stycznia 2019 r.⁷⁸, na mocy którego Guardia di Finanza (włoska Polica Skarbowa) może uzyskać bezpośredni dostęp do baz danych prowadzonych przez Agencję Skarbową (która – jak już zostało wskazane powyżej – zawiera również informacje pochodzące z banków). Co więcej, od 2019 r. Guardia di Finanza nie musi uzyskać zgody prokuratora na dostęp do danych posiadaczy włoskich rachunków bankowych, to uprawnienie dotyczy m.in. informacji o otwieranych i zamykanych rachunkach bankowych, saldach, transakcjach czy też portfelach inwestycyjnych. Wszystkie te informacje mogą być uzyskane przez Guardia di Finanza w przypadku podejrzenia podmiotu o unikanie opodatkowania.

Ponadto, ze względu na wprowadzenie przepisów dotyczących przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy i przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu od kwietnia 2016 r. ochrona tajemnicy bankowej uległa dalszemu znacznemu osłabieniu.

⁷⁷ Decreto del Presidente della Repubblica 29 settembre 1973, n. 605.

⁷⁸ Legge 9 gennaio 2019, n. 3 Misure per il contrasto dei reati contro la pubblica amministrazione, nonché in materia di prescrizione del reato e in materia di trasparenza dei partiti e movimenti politici. (18G00170) (GU n.13 del 16-01-2019), tłum. Dekret z dnia 9 stycznia 2019 r., nr 3 „Środki służące zwalczaniu przestępstwa przeciwko administracji publicznej, a także w sprawie przepisywania przestępstwa oraz przejrystości partii i ruchów politycznych. (18G00170) (GU nr 13 z 16-1-2019)”.

Zastosowane we Włoszech rozwiązania, których celem było ograniczenie skali przestępstw, w tym podatkowych, spowodowało, że obecnie tajemnica bankowa niemal nie istnieje. Organy administracji publicznej, w tym m.in. tzw. Guardia di Finanza oraz Agencja Skarbowa, nie potrzebują nawet zezwolenia sądu czy też prokuratury na uzyskanie informacji na temat posiadaczy kont bankowych oraz wszelkich operacji finansowych na nich przeprowadzanych. Co więcej, banki mają obowiązek przesyłania określonych danych do Agencji Skarbowej. Nie bez znaczenia jest również fakt, że Włochy, podobnie jak Polska czy Wielka Brytania, na mocy umów międzynarodowych zobowiązane są do wymiany informacji FATCA, EUR-FATCA i CRS.

Podsumowując, wskazać należy, że w dobie XXI wieku pojęcie „tajemnicy bankowej” jest pojęciem wręcz iluzorycznym. Przepisy zarówno prawa krajowego, jak i prawa międzynarodowego tak szeroko określają uprawnienia poszczególnych podmiotów w zakresie dostępu do informacji stanowiących tajemnicę bankową, że należałoby zastanowić się, czy taka szczegółowa i kazuistyczna regulacja tajemnicy bankowej w aktualnie obowiązującym Prawie bankowym jest celowa, *ergo* należy również zastanowić się, czy naruszenie tajemnicy bankowej powinno stanowić typ czynu zabronionego.

Bibliografia

Literatura

1. Czarnecka A., *Charakter prawny i istota tajemnicy bankowej*, „Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ” 2016/3.
2. Dunaj B. (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996.
3. Fryszak M., [w:] A. Nowak-Far (red.), *Finanse publiczne i prawo finansowe*, Warszawa 2017.
4. Kawulski A., *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013.
5. Majewski J., *Glosa do uchwał SN z 20 lipca 1999 r., sygn. akt III CZP 14/99 oraz III CZP 15/99*.
6. Ofiarski Z., *Prawo bankowe. Komentarz*, LEX 2013.
7. Pallini A., Sgalippa J., *Il Segreto Bancario: istituto in cerca d' identita*, Libera Università Internazionale Degli Studi Sociali, Anno Accademico 2014/2015, pag. 5.
8. Sikorski G., *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2015.
9. Żygadło A., *Wyłączenia tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, LEX.

Orzecznictwo

1. Sąd Apelacyjny w Łodzi, Postanowienie z dnia 8 lutego 2017 r., II AKz 45/17, LEX.
2. NSA, Wyrok z dnia 10 listopada 2015 r., I OSK 1318/14, LEX.
3. WSA w Krakowie, Wyrok z dnia z dnia 20 maja 2008 r., I SA/Kr 115/08, LEX.
4. SA w Krakowie, Postanowienie z dnia 30 marca 2009 r., II AKz 106/09, LEX.
5. SN, Uchwała z dnia 23 maja 2006 r., I KZP 4/06, LEX.
6. NSA, Wyrok z dnia 4 kwietnia 2003 r., II SA 2935/02, LEX.
7. WSA w Warszawie, Wyrok z dnia 29 maja 2012 r. II SA/Wa 188/12, LEX.
8. SN, Wyrok z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09, LEX.
9. SN, Postanowienie z dnia 17 kwietnia 1986 r., II CZ 41/86, Legalis.
10. SN, Wyrok z dnia 14 lutego 2008 r., II CSK 501/07, Legalis.
11. Sąd Rejonowy w Złotoryi, Postanowienie z dnia 28 lutego 2018 r., II K 865/17, LEX.
12. SN, Uchwała z dnia 30 marca 2016 r., I KZP 21/15, LEX.
13. SA we Wrocławiu, Postanowienie z dnia 5 grudnia 2007 r., II AKz 653/07, LEX.
14. SA w Lublinie, Postanowienie z dnia 22 października 2008 r., II AKz 508/08, LEX.
15. SN, Wyrok z dnia 15 listopada 2017 r., II CSK 113/17, LEX.
16. SA w Warszawie, Wyrok z dnia 17 września 2018 r., VI ACa 284/17, LEX.
17. SN, Wyrok z dnia 19 lutego 2010 r., IV CSK 428/09, LEX.

